

ČESKÉ

4/2013

čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci

VĚZEŇSTVÍ

Součinnostní cvičení: Útěk vězňů

str. 12

**Prezident jmenoval
generálního ředitele VS ČR
brigádním generálem**

str. 6

**Humanizace
podmínek vazby**
Robert Blanda

str. 10

Ruské vězeňství
Josef Nejedlý

str. 22

rozhovor str. 2

reportáž str. 3

krátce str. 6

téma str. 10

prevence str. 11

vězeňská
služba str. 12

věznice ČR str. 17

zahraničí str. 22

sport

zajímavosti str. 29

Texaská trestní justice

Součinnostní cvičení

Psovod z Rapotic v USA

ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ č. 4/2013.
Časopis vychází čtyřikrát ročně.

Vydavatel: Vězeňská služba České republiky, Soudní 1672/1a, 140 67 Praha 4, IČ 00212423

Editor: Robert Káčer, Robert Blanda

Grafická úprava: Karel Neuvirt

Foto: Vězeňská služba České republiky, archiv redakce

Adresa redakce: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, poštovní příhrádka 3, PSČ 140 67 Praha 4

<http://www.vscr.cz>; redakce-cv@grvs.justice.cz

telefon 244 024 111 (ústředna), 244 024 412, 244 024 415, fax: 241 409 072

Distribuce časopisu, objednávky a předplatné:

Martina Redlichová, tel.: 244 024 407, fax: 244 024 403, e-mail: mredlichova@grvs.justice.cz

Výroba: tiskárna Vazební věznice Praha – Pankrác

© Vězeňská služba České republiky, Praha 2012, Registrační značka MK ČR 6334, ISSN 1213-9297.

Vážení čtenáři, milí kolegové,

...není to tak dlouho, co jsme se na letošní Nový rok k večeru sbíhali do svých zaměstnání, abychom se připravili na realizaci masivní prezidentské amnestie, a už tu máme přelom dalšího roku. Nikdo zatím neví, co nás v něm čeká... Uplynulý rok byl pro Vězeňskou službu ČR skutečně vydatný.

Po zmíněné amnestii, která zaměstnávala po řadu týdnů pracovníky všech českých věznic, včetně generálního ředitelství, to byly první z letošních dvou voleb - volby prezidentské, dubnový summit šéfů vězeňských služeb zemí Visegrádské čtyřky, červnové ničivé záplavy, jejichž následky pomáhala operativně odstraňovat i vězeňská služba, přehlídka ozbrojených sil Dny NATO, kde se vězeňská služba představila společně se svými slovenskými kolegy, předčasné volby, oficiální oslavy Dne českého vězeňství... Zmiňuji se zde jen o akcích, které se svým dosahem dotkly našeho centrálního úřadu; vy všichni si jistě pamatujete i další události, které v uplynulém roce potkaly právě tu vaši organizační jednotku. Zkrátka všichni budete souhlasit, že nás toho v roce 2013 potkalo skutečně mnoho a že se dá říci, že jsme to všechno se ctí zvládli.

A pokud nám všem jde o to, aby veřejnost jasně chápala naši práci a naše poslání, rozuměla naši specifikům a respektovala naše místo ve společnosti, pak jsme všichni pro tento cíl v uplynulém roce něco významného udělali.

Zbývá nám tedy všem popřát, aby i ten nadcházející rok byl podobně plodný, zajímavý a bohatý na události, ve kterých by Vězeňská služba ČR mohla společnosti jasně ukázat proč tu je a jaké je její místo. Přejme si, aby se nestalo nic, co by nás na této cestě mohlo zastavit, nebo nás z ní i úplně svést.

Vrchní komisař,
Kpt. Mgr. Robert Blanda
Odd. vnějších vztahů GR VS ČR

Vychovatelka – terapeutka ve Věznici Všehrdy **Jana Rathnerová** říká ...

Relaxace, učí mladistvé, jak žít novým způsobem

Před více než rokem nastoupila do Věznice Všehrdy vychovatelka – terapeutka u mladistvých odsouzených PhDr. Jana Rathnerová. Do věznice nastoupila po ukončení své dlouholeté praxe ve školství, kde se věnovala z větší části žákům ve speciální škole a dětem s různými postiženími. Její specializací jsou relaxační techniky, které s mladistvými odsouzenými provádí v rámci programů zacházení formou pracovní terapie.

Proč jste po letech praxe ve školství začala pracovat ve vězeňství?

Asi to pro mě byla výzva, vyhoření, potřebovala jsem nové prostředí, změnu celkového životního stylu...

Vzpomenete si ještě na svoje první setkání s vězni?

Určitě na první setkání s odsouzenými nezapomenu. Moc mě překvapil klid, pohoda, taková odevzdanost a schopnost mluvit o svém problému.

Napadlo vás někdy během vašeho působení ve věznici, že jste měla raději zůstat ve školství?

Ne. Tak tohle mne opravdu nenapadlo. Jak jsem již řekla, byla to výzva dost velká, zavřela jsem tím pomyslná vrátka za svojí činností u postižených dětí. Tady jsem začala na úplně nové startovní čáře s myšlenkou něco dokázat, pomoc, nasměrovat nebo třeba i změnit.

Vím, že i vaše začátky při práci s mladistvými odsouzenými byly těžké. Vaše práce někdy vypadá jako hra, ale asi není lehké přesvědčit nejen odsouzené, ale i okolní personál, že je to skutečná práce...

To máte pravdu, nebylo to lehké a stále není. Relaxace je dovednost, kterou se musíte naučit, vyžaduje také ochotu ke spolupráci. Upřímně musím podotknout, že na počátku našich terapeutických aktivit jsem velmi často narážela na přechodný nezáměr, na účelovost v docházce, na malou motivaci k relaxaci, na nezáměr a negativní postoj k společné aktivitě. Ale čas hrál v náš společný prospěch. Dnes mohu konstatovat, že výsledky společných terapeutických aktivit se dostávají v podobě nového přístupu k životu. Takže přísloví kdo si hraje, nezlobí, vede jednoznačně k prospěchu odsouzeného.

V článku, který čtenáři nalezenou v tomto čísle Českého vězeňství píšete, že výsledky společných terapeutických aktivit se postupně dostávají. Viděla jsem některé

práce mladistvých odsouzených, proto se ptám, jaké další výsledky máte na mysli?

U mladistvých odsouzených používám nižší stupeň relaxační techniky – standartní cvičení s navozujícími individuálními formulkami. Základem nižšího stupně je šest postupně navcvičovaných úkolů, při nichž se dosahuje uvolnění v různých částech těla ve spojení s koncentrací na příslušné subjektivní pocity. Předpokladem je zvládnutí celkové svalové relaxace s koncentrací myšlenky „jsem zcela

klidný“. Autogenní trénink provádím vleže pro možnost snazšího uvolnění. Další formou relaxace je odvedení pozornosti. Jedná se o krátkodobou relaxaci, která se používá v okamžiku, kdy začne nekontrolovaně narůstat pocit napětí a hrozí exploze například ve formě nevybíravého projevu. Podstatné je, naučit se zachytit signály, že roste napětí a myslet nebo dělat něco jiného. V tomto směru se mi osvědčila práce s papírem, pletení a natírání papírových košíků, práce s barvou, fantazijní skvrny, modelování, malování, kolorovaná kresba, malování na sklo, stříhání a vystřihování ozdobných tvarů. V současné době jsme si nainstalovali i výstavu vlastní práci.

Účinně relaxovat se tedy může naučit každý?

Ano, ale pro někoho jsou některé metody vhodnější než jiné. Pro někoho je běžný autogenní trénink příliš klidný, takový člověk se nedokáže pořádně uvolnit, nedokáže udržet pozornost. Pro takové jedince je vhodnější Jacobsonova metoda, o které právě píšete v tom článku. Tato metoda je dynamičtější, vyžaduje větší aktivitu a tím, že intenzivně pracuje s uvolněním svalstva, celkově efektivně zvyšuje odolnost proti stresu.

Proč je relaxace metoda tak důležitá zejména pro mladistvé?

U mladistvých odsouzených, kteří jsou dočasně umístěni ve specializovaném oddělení pro výkon trestu mladistvých odsouzených s poruchami duševními a poruchami chování Věznice Všehrdy, byly dlouhodobě zaznamenávány projevy agresivního chování nebo určitá sociální neschopnost zapojit se do skupinové terapeutické působení. Jsou tedy nepřizpůsobiví a neschopní žít v běžné populaci odsouzených z důvodů závažných projevů agrese, impulzivity a zvratu nálad. U těchto mladistvých je potřeba pro hlubší sebezpoznaní a trvalé pozitivní změny intenzivní individuální práce a pravidelná setkávání. Všechny tyto terapie mají však společný základ v resocializační pedagogice a hlavně v přímé spolupráci speciálního pedagoga, psychologa, vychovatele, vychovatele – terapeuta a dozorce.

Máte nějakou vlastní metodu jak s mladistvými pracovat?

Ve Věznici Všehrdy preferujeme postulat práce s odsouzenými spočívající ve sjednoceném přístupu a postupu. Žádný odsouzený se neobejde bez vedení a výchovného programu. Korelace mezi vychovatelkou – terapeutkou a mladistvým odsouzeným začíná být patrná už z jejich dotazu: kdy bude opět terapie? Terapeutická práce se koná denně v dvouhodinovém bloku ve skupinách, které se po měsíci obměňují. Využívá se terapeutické místnosti, která je velmi dobře materiálně zajištěna a dává volbu výběru konkrétní terapie. Může to být běžná relaxace, Jacobsonova metoda, cvičení na gymnastických míčích, kreslení mandal, malování s barvou, četba knih, časopisů a podobně. V současné době jsem ještě k terapiím přidala práci s keramickou hlínou. Konkrétním výsledkem se pak stane snížení stresu, uvolnění emocionálního napětí a nahromaděné agrese. Významné jsou následně dosažené změny v sociální interakci.

Texaská trestní justice

Robert Káčer, Gabriela Slováková

V následujícím článku bychom vám rádi alespoň v hrubých rysech představili systém trestní justice státu Texas. Vězeňská služba ČR navázala kontakty a rozvíjí spolupráci s texaskou Státní univerzitou Sama Houstona, respektive její vysokou školou trestní justice College of Criminal Justice (www.shsu.edu). Tento příspěvek má být úvodem k podrobnějším článkům, které budou vycházet v dalších číslech Českého vězeňství. Zaměříme se především na vzdělávací programy univerzity, které by v budoucnu mohly být přínosné rovněž pro české penitenciární odborníky.

Systém vězeňství je ve Spojených státech značně odlišný, v mnoha ohledech se ale potýká s podobnými problémy jako v České republice. Odlišnost je dána především angloamerickým právem založeným na systému precedentů. Velmi zjednodušeně řečeno v USA existují čtyři základní druhy věznic, do nichž jsou umísťováni pachatelé podle druhu spáchaných zločinů. Jde o federální, státní, okresní a městské věznice. Federální vězeňská zařízení jsou určena pro vězně, kteří se dopustili závažných trestných činů ohrožujících například národní bezpečnost a ekonomickou stabilitu Spojených

států, jsou sem umísťováni odsouzení, kteří spáchali trestný čin přesahující hranice jednotlivých států (např. pašování drog, bankovní či počítačová kriminalita). Státní věznice pokrývají většinu násilných trestných činů včetně vraždy, znásilnění, ublížení na zdraví a loupeže a trestných činů majetkové povahy – vloupání, krádeže, padělání a podvody. Okresní a městské věznice jsou určeny pro méně závažné trestné činy a zajímavostí je, že patří pod správu šerifa a policie. Tyto věznice (nazývané Jail) by se daly připodobnit naší vazbě, dále jsou sem umísťováni odsouzení za méně závažné trestné činy s délkou

trestu do jednoho roku a krátkodobě i vězni odsouzení do státní věznice, než státní aparát provede nezbytné administrativní úkony.

V tomto článku vás chceme seznámit zejména se státními věznicemi v Texasu. Texas je rozlohou druhým největším státem USA, počet obyvatel se odhaduje na 25,5 milionu. Počet vězňů ve státních věznicích se pohybuje kolem 152 000 (z toho 12 000 žen), což představuje zhruba 600 vězněných osob na 100.000 obyvatel. Navíc ale musíme vzít v potaz, že zde nefigurují odsouzení v okresních věznicích – jails, kterých jsou v jednotlivých okresech desítky tisíc. Pro srovnání – v České republice se pohyboval tento poměr před amnestií kolem 230 a v současnosti činí zhruba 165.

Texas patří ke státům, kde je vykonáván trest smrti. Od roku 2000 zde bylo vykonáno přibližně 300 rozsudků smrti. Více než polovina trestných činů odsouzených, 55 %, je násilné

povahy, následuje drogová kriminalita (16,7%) a trestné činy proti majetku (16,1%). Násilné kriminalitě dominuje vražda či zabití, následuje loupežné přepadení a napadení. Majetková kriminalita je nejsilněji zastoupena vloupáním a krádežemi. Jednou ze zvláštností texaského systému – vnímáno evropskou optikou – je vedení statistik mimo jiné podle etnické příslušnosti vězňů. Vzhledem ke specifickým Spojených států je to ovšem významné jednak z důvodů identifikace a jednak z důvodů paritního složení etnik ve věznicích. Z hlediska etnické příslušnosti je poměr vězňů bělochů, hispánců a afroameričanů zhruba vyrovnaný. Z hlediska věku jsou nejsilnějšími skupinami vězňové mezi 20 a 30 lety a mezi 30 a 40 lety.

Dalším pro nás neobvyklým specifickým je problematika gangů. Ve Státech působí na šest desítek gangů, přičemž dvanáct z nich je považováno za mimořádně nebezpečné. Některé z nich jsou vyložené vězeňskými gangy s poměrně omezeným přesahem mimo vězeňské prostředí. Ostatní naopak páchají závažnou a organizovanou trestnou činností primárně mimo věznic, ale ve vězeňských zařízeních mají rovněž významné postavení.

Jak zásadní hrozbu tyto gangy představují, ilustruje i fakt, že pokud je vězeňská osoba identifikována jako člen jednoho z uvedených dvanácti gangů, je automaticky zařazena do tzv. administrativní segregace, oddělení se zpřísněným bezpečnostním režimem. Oddělení slouží rovněž pro výkon disciplinárních trestů. Do určité míry se také českému oddělení výkonu kázeňských trestů podobá. Za nejnebezpečnější gang je pokládán Texaský syndikát, který se zaměřuje zejména na násilnou a drogovou kriminalitu ve věznicích. Dalším významným gangem je Árijské bratrstvo, které se opírá o teorie nadřazenosti bílé rasy, ovšem podstatnou část jeho trestné činnosti tvoří kriminalita bez rasového kontextu. Část státních věznic má vlastní poměrně rozsáhlé zemědělské hospodářství a téměř každá věznice má alespoň pole na pěstování zeleniny. V otázce stravování jsou tak věznic do jisté míry soběstačné. Z civilního prostředí nakupují například chléb. Základní filozofií výkonu trestu pak zůstává ochrana civilních osob před nebezpečnými zločinci a pokud možno co nejmenší odčerpávání finančních prostředků na chod věznic ze státního rozpočtu. v poslední době se však dostává do popředí otázka zacházení s odsouzenými.

Zacházení s vězňými

Ve výkonu trestu byl vždy hlavní důraz kladen na pořádek a disciplínu, na tvrdé postihování při jakémkoli porušení pravidel a na zaměstnání každého vězně. V posledních letech však vzniká i v texaských věznicích řada zajímavých programů zacházení, které se specializují na rizikové skupiny vězňů (práce se závislostí, anger management). Zajímavostí je, že silnou tradici má dobrovolnická práce ve všech možných oblastech, ve věznicích působí stovky dobrovolníků, jejich činnost je většinou spojena s náboženstvím.

Obecně lze říci, že většina texaských vězňů prochází pouze minimálním programem, systém je spíše nastaven tak, že pokud odsouzený plní své povinnosti a dodržuje řád, je zařazen do mírného typu věznice, kde má mnoho možností realizace. Při nástupu do výkonu trestu se uskuteční vstupní psychologické vyšetření a pohovory. Odborníci zpracují zprávu, která již ve spisové podobě putuje do centrály, kde je posuzován spis, diagnostika, v úvahu je brána i recidiva, činnost v gangu, informace například od FBI a vězeň je zařazen do příslušného typu věznice. Proto se běžně stává, že vrah je ve stejné věznici jako zloděj a má i stejná bezpečnostní opatření, režim apod. Pokud vězeň poruší jakékoli pravidlo, automaticky se posouvá do přísnějšího režimu až po administrativní segregaci, která obnáší samostatné ubytování v malé cele, která rozhodně svým rozměrem neodpovídá evropským předpisům. Vězeň nemá žádný program zacházení, pouze

hodinovou vycházku o samotě a 23 hodin tráví v cele včetně stravování. Běžná vězeňská populace si je vědoma tohoto opatření, proto si vězni dávají velký pozor, aby pravidla neporušovali. Pořádek a řád, respekt vůči zaměstnancům, ale i obavy, to vše je cítit z texaských vězňů. Existují však speciální soudy, které řeší, zda konkrétní pachatel trestného činu musí být bezpodmínečně ve výkonu trestu, či zda by mu spíše neprospěl nějaký druh terapie či léčby (speciální programy pro drogově závislé, gamblery, domácí násilí, přestarlé vězně). Mnoho aktivit pak přebírá probační služba, která má nejen v Texasu, ale i v celých Spojených státech velkou tradici. Dalším specifikem je hranice trestní

odpovědnosti, která v Texasu začíná v deseti letech. Většina odsouzených dětí jde do speciálních zařízení pro mladistvé a do věznice se nedostane. Mají však záznam v trestním rejstříku a jsou souzeni speciálním soudem pro mladistvé. Jedná-li se o zvlášť závažný trestný čin, může soud obviněného zplolehnit a poslat do běžného výkonu trestu.

Lze říci, že programy zacházení a cílenou péči máme v ČR na vysoké úrovni, v Texasu však tyto programy nejsou poskytovány plošně všem vězňům a ve věznici je patrná spíše represe. Odvážný krok učinily Spojené státy v oblasti kouření; existuje federální zákon, kterým bylo již před několika lety ve všech typech věznic a jejich prostorách zakázáno kouřit.

Zaměstnávání odsouzených

Všichni vězni mají ze zákona povinnost pracovat pro stát a věznici, za práci nedostávají mzdu ani pracovní odměnu, na druhou stranu nehradí náklady výkonu trestu. Jak již bylo zmíněno, důležitým faktorem je, aby byla věznice co nejvíce soběstačná a provoz byl co nejlevnější. Proto vězni například pracují na polích s bavlnou, ze které pak vyrábí vlákno, tkají látky a šijí vězeňské oblečení.

Silné zastoupení má i zemědělství – pěstování ovoce a zeleniny, chov dobytka, chov a výcvik koní... Stát musí u vězeňské služby objednávat veškerý nábytek do státních budov (úřady, soudy), ale také například veřejné osvětlení či nábytek do parků. Některé produkty věznice prodávají i komerčně (maso, zeleninu). Mnoho projektů se zaměřuje na pomoc státním institucím – rekonstrukce a výroba nábytku pro státní univerzity, oprava počítačů pro státní instituce.

Prezident jmenoval generálního ředitele VS ČR brigádním generálem

Prezident republiky Miloš Zeman jmenoval v den státního svátku 28. října do hodnosti brigádního generála generálního ředitele Vězeňské služby ČR plk. Mgr. Petra Dohnala.

Petr Dohnal byl jmenován do funkce generálního ředitele VS ČR na sklonku roku 2012 a rychle na sebe upozornil bezproblémovou realizací

amnestie prezidenta republiky vyhlášené letos v lednu, a později pak organizací efektivní pomoci oblastem postiženým ničivými povodněmi.

red

Kynologický přebor na Pracově

Ve dnech 7. až 10. října 2013 se v Zotavovně Pracov a v prostorech 151. ženijního praporu uskutečnil 37. ročník Přeboru Vězeňské služby ČR ve všestranné služební kynologii. Kromě dvaceti soutěžících Vězeňské služby ČR se přeboru zúčastnili zástupci Sboru vězeňské a justiční stráže ze Slovenské republiky, Celní správy ČR, Policejního prezidia Policie ČR, Krajského ředitelství Policie Hlavního města Prahy, Krajského ředitelství Policie ČR Ústeckého kraje a příslušníci Policejního ředitelství Chemnitz.

Soutěžilo se ve třech disciplínách: poslušnost, stopa a obrana. Ocenění byli tři nejlepší psovodi a psi v jednotlivých disciplínách a tři nejlepší v celkovém pořadí. Titul přeborníka Vězeňské služby ČR pro rok 2013 získal prap. Libor Balon se služebním psem Kumite z Věznice Heřmanice. Slavnostnímu vyhlášení vítězů předcházela ukázka služební kynologie, která měla u přihlížejících hostů a diváků velký úspěch.

red

Ministryně Benešová otevřela nové vazební oddělení

Nově rekonstruované oddělení pro vazebně stíhané otevřela 21. října ve Vazební věznici Praha Pankrác ministryně spravedlnosti Marie Benešová spolu se svým prvním náměstkem Danielem Volákem a generálním ředitelem Vězeňské služby ČR Petrem Dohnalem. Všechny 54 míst tohoto oddělení vězeňská služba rekonstruovala z prostředků ušetřených úbytkem vězňů po letošní novoroční amnestii, a to v částce asi pět milionů korun. Oddělení je prvním z řady dalších, které vězeňská služba hodlá rekonstruovat v návaznosti na rozhodnutí vlády zmírnit podmínky ve vazbě.

Vazební věznice se při postupné rekonstrukci všech míst pro obviněné zaměřují zejména na vytvoření přijatelnějších hygienických podmínek, zlepšení ubytovacího standardu a estetizaci míst, kde obvinění, případně i veřejnost tráví nejvíce času. Vhodným způsobem upravily zejména cely, chodby, kulturní místnosti, vycházkové dvory a návštěvní místnosti. V ideálním případě by, za předpokladu dostatku finančních prostředků, měla celková rekonstrukce prostor výkonu vazby v deseti českých vazebních věznicích skončit napřesrok v dubnu. V rámci reformy podmínek výkonu vazby přijaly vazební věznice i další opatření, např. rozšíření nabídky aktivit, jejich vyšší četnost konání, prodloužení vycházek, prodloužení návštěv či umožnění častějšího telefonického kontaktu s osobami blízkými. Většinu rekonstrukčních prací si Vazební věznice Praha Pankrác provedla svépomocí, nábytek pochází z nábytkářských dílen Věznice Jiřice.

red

Náměstek generálního ředitele VS ČR ve věznici Všehrady

Dne 9. října 2013 v odpoledních hodinách navštívil Věznici Všehrady náměstek generálního ředitele Vězeňské služby České republiky Lukáš Sobotka. V doprovodu 1. zástupce ředitele věznice Ludvíka Réze, zástupce ředitele věznice Vratislava Láfa a vedoucího stavebního referátu Jana Mravce si prohlédli některé prostory věznice, navštívili zdravotnické středisko věznice a oddělení výkonu kázeňských trestů. Pan náměstek se zajímal hlavně o logistické záležitosti věznice, kde je v současné době prvotním zájmem pořízení zubařského křesla. Svou krátkou návštěvu ukončil na vnitřním pracovišti věznice, které provozuje soukromý subjekt.

brv

Olympiáda chovanců brněnské detence

Jan Heger, Eva Václavková

V úterý 17. září se konal již třetí ročník sportovní olympiády chovanců detence při brněnské vazební věznici. Ti mají o tuto soutěž tradičně velký zájem, už v rámci sportovních aktivit programu zacházení se chovanci zúčastnili nácviku jednotlivých disciplín. Samotná soutěž prověřila fyzickou zdatnost, ale i postřeh, zručnost a vytrvalost soutěžících. Jednalo se o disciplíny různého charakteru, jako např. člunkový běh, slalom mezi překážkami s míčem i florbalovou

hokejkou na čas, hod na koš či střelba míčem z vymezené vzdálenosti na bránu, silový dvojboj (sedy-lehy, kliky), hod míčem do vymezeného prostoru na přesnost, atd. Přípravě i samotnému průběhu sportovní olympiády byla věnována značná pozornost ze strany odborných zaměstnanců detenčního ústavu. Průběhu i vyhodnocení soutěže byl osobně přítomen ředitel vazební věznice a detenčního ústavu Milan Brendl, což velmi pozitivně motivovalo soutěžící chovance. Vítězové obou kategorií obdrželi medaile, diplomy a putovní pohár vedoucího oddělení ústavu zabezpečovací detence. V rámci vyhodnocení byli nejen vítězové, ale všichni zúčastnění soutěžící oceněni sladkou odměnou.

Ocenění

Generální ředitel VS ČR Petr Dohnal udělil v říjnu kázeňskou finanční odměnu příslušníkovi vězeňské služby, který v září utrpěl vážné zranění oka při součinnostním cvičení. Generální ředitel ocenil především kladné reference na práci příslušníka a snažil se ho podpořit v jeho nelehké životní situaci. „Vězeňská služba se postará o každého zodpovědného příslušníka, který svoji profesi vykonává takzvaně srdcem a který by byl při výkonu služby zraněn či jiným způsobem poškozen,“ zdůraznil generální ředitel Petr Dohnal.

red

Záchranáři v akci

Dušan Raab

V neděli 13. října prezentovala Vězeňská služba ČR své poslání a činnost v rámci účasti na ukázkách záchranných a bezpečnostních složek ČR s názvem Záchranáři v akci 2013, které se konaly pod záštitou SVC Ivančice.

Svoji práci zde mimo VS ČR prezentovala i Armáda ČR - Univerzita obrany, dále Hasičský záchranný sbor, Kynologická záchranná jednotka ČR - Brno, Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba JM kraje, Sbor dobrovolných hasičů Němčice, Městská policie Brno a vrtulník záchranné služby. Návštěvníci si mohli rovněž vyzkoušet simulátor nárazu.

Vězeňskou službu na akci reprezentovali příslušníci z Vázební věznice a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno. K vidění zde byla jednak statická expozice, kde si návštěvníci mohli prohlédnout aktuální výstroj a výzbroj příslušníků, obohacená možností prohlédnout si eskortní autobus a také dynamické ukázky zásahu služebního psůvoda a pořádkové jednotky. Návštěvníci akce projevovali o práci vězeňské služby velký zájem nejen hojnou účastí při sledování dynamické ukázky, ale i při prohlídce výstroje a výzbroje a eskortního autobusu. Velmi časté byly i dotazy na problematiku vězeňství.

Samotná ukázka byla rozdělena do dvou částí. Psůvodi nejprve prezentovali základy služební kynologie, mezi

kteří patří samozřejmě poslušnost a obrana. Diváci velmi ocenili nejen zkušenost a profesionalitu provedení v podání služebního psůvoda a psa, ale i vtipné poznámky figuranta, které komentátorovi velmi pomohly odlehčit ukázkou od strohého služebního tónu, což přidalo na atraktivitě ukázky a zvedlo zájem ze strany diváků. Návštěvníkům se líbila také ukázka zásahu pořádkové jednotky určené pro zákrok pod jednotným velením proti agresivním a ozbrojeným vězňům odmítajícím opustit vycházkové dvory. Během zákroku byli diváci seznámeni s modelovým postupem řešení této nebezpečné situace a s činností jednotlivých složek zasahujícího týmu. Zmíněno bylo také zařazení nových donucovacích prostředků do výzbroje příslušníků. Rovněž tato ukázka byla provedena velmi profesionálně a místy s odlehčeným komentářem tak, aby přispěla nejen k pohodě diváků, ale i ke zvyšování prestiže tohoto náročného povolání v očích veřejnosti. Dle velmi kladných ohlasů nejen ze strany diváků, ale i ostatních účastníků a pořadatelů lze zhodnotit, že v tomto směru prezentace splnila svůj účel.

Humanizace podmínek vazby

Robert Blanda

Zlepšování životních podmínek vězňů, zejména vazebně stíhaných, patří k dlouhodobým prioritám Vězeňské služby ČR. Cílem záměru je, aby obvinění trávili svůj čas v důstojném a estetickém prostředí, které bude lépe napomáhat smyslu a poslání výkonu vazby a aby byl jejich čas vyplněn smysluplnými a výchovnými aktivitami a také aby se jim umožnil častější kontakt s rodinou a omezilo se tak riziko přerušení sociálních vazeb a vzniku prizonizace.

Moderní a estetické prostředí navíc snižuje bezpečnostní rizika spojená s existencí úkrytů nepovolených předmětů a v neposlední řadě přispívá i k ulehčení práce vězeňského personálu, který rovněž tráví v prostředí vězňů mnoho času. Ačkoliv Vězeňská služba ČR usiluje o zlepšování podmínek vězňů a především obviněných dlouhodobě, současná situace nebyla až donedávna zdaleka ideální.

Obvinění jsou přitom lidé, na které je třeba pohlížet jako na nevinné, neboť soud o jejich vině a trestu dosud nerozhodl. Tvrdé podmínky vazby by na některých obviněných mohly zanechat negativní společenské následky a způsobit jim psychické trauma. Současně je ale třeba naplnit podmínky, pro které orgány činné v trestním řízení vazbu nařizují. V případě koluzní vazby je to potřeba zabránit obviněnému v možnosti ovlivňovat svědky, jiným je nezbytné zabránit v pokusu utéci. Další obvinění, ačkoliv je potřeba brát je z hlediska práva jako nevinné, mohou být nebezpeční sobě i svému okolí. To vše jsou okolnosti, které výkon vazby v podmínkách vazebních věznic utvářejí a do jisté míry i komplikují. V současné době je výkon vazby zabezpečován v deseti vazebních věznicích a pěti zvláštních odděleních věznic pro výkon vazby.

Nová situace

Cestu k nové etapě zlepšování podmínek výkonu vazby v českých věznicích samozřejmě otevřela novoroční amnestie prezidenta Václava Klause. V souvislosti s tímto propouštěním opustilo věznic více než šest a půl tisíce vězňů. Vězeňská služba ČR se do té doby potýkala se zásadní nepřítelností, která činila bezmála 110 procent. Některé věznice měly ovšem až o třetinu více vězňů, než jaká byla jejich kapacita. Za této situace byly pochopitelně všechny vhodné prostory uzpůsobeny pro ubytování vězňů. To se týkalo například i kulturních místností, místností pro nácvik soběstačnosti a dalších prostor určených

pro aktivity prováděné v rámci programů zacházení. Už tak dlouhodobě napjatý rozpočet znamenající trvalé podfinancování sboru, nepřipouštěl možnost rekonstrukčních prací nad rámcem nejnútnejší údržby.

Z tohoto hlediska byla prezidentská amnestie pro Vězeňskou službu ČR přínosná. Věznice se vyprázdnily, prostory dočasně přebudované na ubytovny se vrátily původnímu účelu a znatelný úbytek vězňů přinesl také určité úspory. Ne sice takové, o jakých spekulovala média, ale přesto bylo možné část ušetřených prostředků možno věnovat na investiční záměry.

Zmírněný režim vazby

Nevyhovující podmínky vazby jsou přitom problémem, který si vězeňská služba uvědomuje už několik let a průběžně, podle svých možností, ho také řeší. V nedávné minulosti vazební věznice rozšiřovaly počet míst v odděleních s tzv. zmírněným režimem vazby, kde mohou obvinění trávit větší část dne mimo cely. Také samotné ubytovací podmínky a aktivity se příležitostně dařilo zlepšovat. Novou etapu v procesu zkvalitňování podmínek ve vazebních věznicích zahájil pokyn ministerstva spravedlnosti ze dne 29. dubna 2013, vymezující soubor opatření ke zlepšení podmínek výkonu vazby. Konkrétní úkoly byly pro vězeňskou službu rozděleny do tří etap podle termínu plnění. Realizací úkolů byly pověřeny všechny vazební věznice a pět dalších zvláštních oddělení věznic pro výkon vazby. V první etapě úkolů bylo stanoveno do 30. září zajistit splnění prvních šesti úkolů. Týká se to zejména estetizace interiérů cel, chodeb, či kulturních a návštěvních místností, rozšíření nabídek aktivit a programů pro obviněné, zajištění častějších návštěv a telefonního kontaktu s rodinou.

Druhá etapa čili skupina úkolů předpokládá zejména další zlepšování vybavenosti kulturních místností

a prostor pro volnočasové či výchovné aktivity, zlepšování vybavenosti návštěvních místností a podobně. Měla by být uzavřena do konce listopadu letošního roku. Třetí etapa, která by měla být završena k 31. březnu 2014, počítá s navýšením průměrné ubytovací kapacity vazebních oddělení se zmírněným režimem na úroveň 40 % normové ubytovací kapacity výkonu vazby, se zlepšením podmínek zdravotně postižených obviněných vybudováním bezbariérových prostor či se zajištěním vyššího standardu vnitřního vybavení cel kvalitnější nábytkem a podobně.

Úkoly první etapy zahrnují zejména úpravy prostor, kde obvinění tráví většinu času, jako jsou cely, chodby, kulturní místnosti, vycházkové dvory nebo místnosti určené pro návštěvy. Úpravy se týkají především drobných stavebních oprav zejména omítek, nové výmalby, oprav nebo výměny podlahových krytin a podobně. Dále se předpokládá rozšíření nabídky aktivit, při nichž obvinění mohou trávit volný čas, včetně pracovních příležitostí nebo vzdělávacích aktivit. Obvinění by také měli mít možnost trávit více času na vycházkách v rámci prostoru věznic, a to alespoň 75 minut denně. Uskutečňované změny počítají také s možností častějších návštěv. Jedná se o jednu návštěvu každé dva týdny v délce trvání až 100 minut. Mladiství obvinění by pak mohli mít návštěvy každý týden ve výše uvedené délce.

Dalším opatřením je častější telefonický styk se členy rodiny. Požadavky na použití telefonu jsou nyní individuálně posuzovány a v případě odůvodněné potřeby může být telefonní kontakt poměrně intenzivní. To se samozřejmě netýká obviněných v koluzní vazbě, kde budou jednotlivé požadavky konzultovány s orgány činnými v trestním řízení. Posledním navrhovaným opatřením je zkrácení intervalu mezi podáváním večere a snídaně na maximálně 12 hodin, a také častější příležitosti k individuálním nákupům, a to alespoň na dva nákupy týdně.

V současné době vazební věznice intenzivně pracují na plnění úkolů třetí etapy a není důvodu se obávat, že by stanovené termíny pro ukončení těchto etap, tedy 30. listopad pro druhou etapu a 31. března pro třetí etapu, neměly být dodrženy. Dosavadní průběh prací a souvisejících opatření se setkává s velkou podporou široké i odborné veřejnosti a také příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR, kterým realizované změny a estetizované prostředí také výrazně zlepšují pracovní podmínky a výkon služby.

Uvolni své tělo a uleví se i duši

Relaxační techniky u mladistvých odsouzených ve věznici Všehrdy

Věznice Všehrdy připravila před časem vlastní terapeutický projekt pro mladistvé odsouzené. Do projektu byli zařazeni mladiství, kteří vykazovali svým chováním neklid, konfliktní jednání, neschopnost řešit zátěžové situace a podobně. Smyslem nácviku relaxačních technik u mladistvých probantů bylo a je dosažení lepší psychické pohody prostřednictvím uvolnění.

Mnoho výzkumů dokázalo, že mezi tělesným a duševním napětím existuje velmi úzký vztah. Jestliže se při relaxaci podaří dosáhnout uvolnění těla, přenáší se toto uvolnění i do oblasti psychiky. A zatímco duševního napětí se pomocí vůle dovede zbavit málokdo, ovlivnit napětí svých svalů jde poměrně jednoduše. Z tohoto faktu také vycházejí autoři relaxačních technik: uvolněte své tělo a uleví se vám i duševně. Například v relaxovaném stavu lze na EEG zachytit vlny o kmitočtu 8-13 Hz neboli alfa vlny. V bdělém stavu je aktivita mozku větší – jde o tzv. beta vlny o frekvenci 14-30 Hz. V relaxovaném stavu klesá i krevní tlak. Mozek a žlázy s vnitřní sekrecí produkují látky/hormony a neurotransmitery/typické pro klid a pohodu, jako je například serotonin. Naopak hladina látek uvolňovaných při stresových reakcích, jako je adrenalin, klesá. Základem relaxace je tedy vždy uvolnění. Mnozí z nás relaxujeme při hudbě, malování, tanci, sportu, turistice nebo cestování. Z velké části uvolňují psychické napětí, ale relaxace není hluboká, i když příjemná.

Co je relaxace?

Relaxace je stav psychického a tělesného uvolnění, dosažení plného

prožitku klidu, vyrovnaní a vnitřního ticha. Relaxovat neznamená zdřímnout si, rozptýlit se nebo usnout. Relaxace znamená uvolnění psychické i tělesné ve vzájemném souladu. Tělesné například snížení krevního tlaku, uvolněním svalů a zpomalením všech základních tělesných pochodů. Duševní uvolnění se projeví srovnáním myšlenek, jejich vymizením nebo soustředěním se na jednu věc. Čím je uvolnění hlubší, tím se člověk cítí vyrovnanější, delší je pak i účinek relaxace. Nejrozšířenější tréninkovou metodou založenou na relaxaci je autogenní trénink. Metodu autogenního tréninku vypracoval berlínský neurolog a psychiatr J. H. Schultz. Autogenní trénink je metoda krátkých, ale pravidelných a důsledně pokračujících systematických cvičení. U mladistvých odsouzených se používá nižší stupeň – standardní cvičení s navozujícími individuálními formulkami. Základem nižšího stupně je šest postupně nacvičovaných úkolů, při nichž se dosahuje uvolnění v různých částech těla ve spojení s koncentrací na příslušné subjektivní pocity. Předpokladem je zvládnutí celkové svalové relaxace s koncentrací myšlenky: „Jsem zcela klidný“. Cvičení postupují ve sledu: cvičení tíhy, tepla, dechu, tepu, hlavy. Autogenní trénink provádíme vleže pro jeho možné snadnější uvolnění.

Jacobsonova progresivní relaxace

Pro ty jedince, pro které jsou autogenní tréninky a podobné klidové metody až příliš klidné, kdy jedinec neudrží pozornost a nedovede se pořádně uvolnit, je vhodná Jacobsonova progresivní relaxace. Odborná literatura uvádí, že v Evropě má jednoznačně přednost autogenní trénink, ale v anglicky mluvících oblastech má delší tradici metoda progresivní relaxace Edmunda Jacobsona (1948) z Chicaga. Progresivní relaxace nepoužívá představ a autosugestivních formulek jako autogenní trénink, jde pouze o svalové uvolňování. Klíčový je rozdíl mezi napětím a uvolněním jednotlivých svalových skupin. Člověk se tak učí rozlišovat mezi napětím a uvolněním svalů. Cvičí se svalové skupiny celého těla a nácvik je postupný. Nácvikový postup se rozděluje do šesti lekcí. Nejdříve se takto cvičí relaxování ruky (zatněte pravou pěst tak, abyste cítili napětí v pěstě a předloktí, uvolněte, zatněte levou pěst tak, abyste cítili napětí v pěstě a předloktí, uvolněte). Následují svaly na hlavě, zejména obličejové svaly. Dále se cvičí relaxace svalů ramene, svaly zádové, hrudní a břišní. V poslední, šesté lekci se nacvičuje relaxace prstů na ruce a nohou; následuje břicho a hrudník a nakonec bederní část zad a dolní končetiny. Správný rytmus je 5s napětí a 10-15s uvolnění. Kdy lze tyto relaxační techniky použít? Nejčastěji u takových potíží jako jsou napětí, úzkost, fobie, tréma, astma, závislosti, ale i zadržávání v řeči atd. Jacobsonova progresivní relaxace je dynamičtější a člověk je při ní mnohem aktivnější. Tato relaxace intenzivně pracuje s uvolněním svalstva. Stres a napětí nejsou totiž jen duševní stavy. Odrážejí se i v tělesné rovině. Tyto emoce ovlivňují fungování vnitřních orgánů (např. bušení srdce při úleku nebo průjem před důležitou událostí), ale i svalů, které jsou napjaté. Důsledkem jsou pak typicky bolesti zad a hlavy, ale i další nepříjemné projevy. Toto svalové napětí si často ani neuvědomujeme a proto je nejdříve třeba naučit se rozlišovat mezi stavem napětí (tenze) a stavem uvolnění (relaxace). Relaxace je dovednost, kterou se musíme naučit, současně ale vyžaduje i ochotu ke spolupráci.

Součinnostní cvičení: Útěk vězňů

Marie Bílková

Poslední říjnový den o půl desáté ráno se na rychlostní komunikaci R 48, mezi obcemi Rychaltice a Chlebovice na Frýdeckomístecku, stala dopravní nehoda eskortního autobusu, který byl po střetu s nákladním vozidlem převrácen na bok. Eskortní autobus, který směřoval z Věznice Jiříče do Vazební věznice Ostrava převážel celkem dvacet vězňů a šest příslušníků vězeňské služby. Mezi eskortovanými vězni je i 36letý muž, odsouzený pro zvlášť závažný zločin vraždy, který byl odsouzen k výkonu trestu v délce sedmnácti let a šesti měsíců. Při nehodě zahynuli na místě dvě osoby (jeden příslušník vězeňské služby a jedna vězněná osoba) a další zranění. Osm vězňů využilo situace a uteklo z místa neštěstí. Vězňům osobám se podařilo zmocnit dvou zbraní, a to od mrtvého a zaklíněného příslušníka vězeňské služby. Tři uprchlí vězni byli zadrženi bezprostředně po útěku příslušníky vězeňské služby, kdy po varovném výstřelu byl jeden postřelen do nohy, druhý se vzdal a třetí byl zadržen služebním psem.

Naštěstí se ale nejednalo se o reálnou událost, ale o scénář součinnostního námětového cvičení, které uspořádala Vazební věznice Ostrava s dalšími bezpečnostními složkami. Vazební věznice Ostrava eskortuje za rok na dvanáct tisíc osob, takže je zcela logické, že se problematika zajištění bezpečnosti při dálkové eskortě stala předmětem letošního cvičení. Také počet dopravních nehod

v České republice je tradičně vysoký a nelze počítat s tím, že by se riziko dopravních nehod Vězeňské službě ČR vyhýbalo. Proto je třeba počítat při cvičeních i s tímto nebezpečím. Poslední říjnové dopoledne proto znamenalo ověření postupů v praxi, zjištění reálné akceschopnosti všech zúčastněných složek při této mimořádné události.

Nehoda

Po oznámení na tísňovou linku se rozběhla akce, která zahrnovala záchranné práce, stejně jako pátrání po uprchlých, ozbrojených vězňích. Integrované operační středisko po oznámení na tísňové lince vyslalo na místo dopravní nehody nejbližší

hlídku pořádkové policie. Současně musely být ověřeny informace na operačním středisku Vazební věznice Ostrava. Zároveň se konaly záchranné práce záchranářů i hasičů. Na místo nehody bylo vazební věznicí vysláno náhradní eskortní vozidlo s posádkou a výjezdovou skupinou.

První hlídka policistů na místě mezi tím přivolala k zákroku posily. Vzhledem k charakteru události byli povoláni policisté moravskoslezských speciálních jednotek, pořádkové i zásahové jednotky. Policie České republiky uzavřela vybrané silnice na území Moravskoslezského kraje a zastavila silniční provoz na komunikaci R 48 v jednom směru. Na pátrání se podíleli i příslušníci oddělení služební kynologie, vyslán byl i vrtulník letec-

ké služby. Při provedené pátrací akci bylo pět uprchlých vězňů vypátráno v lese a předáno příslušníkům vězeňské služby, kteří je eskortovali zpět do vazební věznice.

Účelem tohoto cvičení bylo prověřit postupy a činnosti složek integrovaného záchranného systému a Vězeňské služby ČR. Na tomto cvičení se podílely desítky policistů Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje, příslušníků Vězeňské služby ČR Vazební věznice Ostrava, Věznice Heřmanice a další složky integrovaného záchranného systému – Zdravotnická záchranná služba Moravskoslezského kraje a Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje, Záchranný útvar Hlučín.

Samotného cvičení se zúčastnil také ředitel Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje Tomáš Kužel, ředitel Vazební věznice Ostrava Roman Záhorský, a zástupce ředitele a ředitel územního odboru HZS Moravskoslezského kraje Vladimír Vlček. Mezi hosty - pozorovateli byli zástupci krajského úřadu, včetně vedoucí oddělení pro krizové řízení Pavel Kozub.

Eskortní vozidla vazební věznice ujedou při zajišťování eskort ročně zhruba 200 000 kilometrů. Z počtu 12 000 vězněných osob je zhruba 7 500 osob eskortováno k soudním řízením a vyšetřovacím úkonům k devíti soudům a třem pobočkám těchto soudů, zbývající část, tj. cca 4 000 vězněných osob je eskortováno za účelem umístění a přemístění mezi věznicemi a 500 vězněných osob je ročně vazební věznicí eskortováno

do civilních zdravotnických zařízení. Nejnáročnější trasou je 870 kilometrů dlouhá eskorta k umístění a přemístění z Vazební věznice Ostrava do eskortního střediska v Jiřicích a zpět. Podle dopravní situace a klimatických podmínek trvá eskorta i s přestávkou 15 až 18 hodin. Eskortní činnost se řadí mezi nejrizikovější úkoly, které vězeňská služba zajišťuje. Podle počtu eskortovaných vězněných osob a s ohledem na jejich nebezpečnost, jsou eskorty prováděny samostatně jednotlivými vozidly nebo v koloně vozidel, za doprovodu dalšího vozidla vazební věznice nebo v součinnosti s Policií České republiky.

Náhlý křik z patra budovy výrobní haly, rány a výstřely, založení požáru a vzetí rukojmí... Takto začal 21. října 2013 v 7.15 nový týden ve Věznici Všehrdy. Přesto, že se jednalo pouze o součinnostní cvičení, i tak vše vyvolalo u nezasvěcených zaměstnanců strach i obavy. Cílem cvičení bylo prověření způsobu řešení závažné mimořádné události v součinnosti s bezpečnostními složkami PČR ústeckého regionu.

Modelová situace, kdy se pětice odsouzených zabarikádovává v patře výrobní haly se dvěma rukojmími, dala zabrat několika týmům věznice, Policie ČR i hasičů. Ihned po zjištění mimořádné události zasedl krizový štáb věznice, který zmapoval situaci a nařídil zesílené střežení věznice a uzavření prostoru příslušníky jednotky Věznice Všehrdy. Předseda krizového štábu, vzhledem k závažnosti situace, povolal týmy ostatních bezpečnostních složek PČR. Mezi tím, než přijely hlídky Obvodního oddělení Policie Březno, zásahová jednotka Policie ČR, výjezdová skupina Policie ČR Chomutov a tým vyjednavců policie, zdolali hasiči požárního sboru Chomutov založený požár. Vyjednavci věznice zjistili základní informace a požadavky rebelující skupiny odsouzených. Ti požadovali vrtulník, jídlo a civilní oblečení, pod pohrůžkou likvidace rukojmích, pokud jim nebude v krátkém čase vyhověno. Před příjezdem zásahové jednotky policie Ústeckého kraje přijeli na místo vyjednavci policie a ve spolupráci s vyjednavci věznice se snažili zklidnit napjatou situaci a získat čas. Po příjezdu zásahové jednotky PČR zaujali své pozice odstřelovači a zásahové týmy. Obě skupiny vyjednavců se nadále snažily s odsouzenými domluvit na strategicky výhodném místě předání potravin oblečení a zdravotního materiálu s cílem vytvořit prostor pro zásahovou skupinu PČR k vniknutí do objektu, zachránit rukojmí a zneškodnit pachatele. Zabari-

kádování odsouzených však ztratili nervy a pro údajně pomalé plnění jejich požadavků se rozhodli pro demonstrativní likvidaci jedné z rukojmích na střeše budovy. Vrtulník, který monitoroval prostor, se na smluvený signál útoku snesl nad střechu budovy, zde příslušníci zásahového týmu slanili a zadrželi dva pachatele. Po jejich spoutání byl tým i pachatelé vyzvednuti zpět do vrtulníku a následně odletěl k blízkému letišti předat pachatele eskortní skupině Věznice Všehrdy. Vyjednavcům se podařilo přesvědčit ostatní zabarikádované rebely k pootevření dveří pod záminou předání požadovaných potravin

a zdravotního materiálu, což byl signál pro zásahovou skupinu, která vnikla dovnitř. Jeden z pachatelů byl zneškodněn střelbou, ostatní dva zpacifikováni a druhá rukojmí zachráněna. Při následné početní prověrce stavu odsouzených bylo zjištěno, že jeden z odsouzených využil krizové situace k útěku z věznice. Na jeho dopadení se podílely opět všechny přítomné bezpečnostní složky a po necelé půlhodině byl odsouzený dopaden na útěku v katastru obce Hrušovany a vrácen ozbrojenou eskortou PČR zpět do věznice. Součinnostní cvičení splnilo svůj účel a bylo ukončeno po šesti hodinách.

Součinnostní cvičení ve Věznici Všehrdy

Bronislava Vetešníková

Věrohodnost svědka

Dagmar Kopencová

Autorka pracuje na Vyšší policejní škole MV v Praze

Při objasňování a vyšetřování jednotlivých trestných činů je jedním z důležitých důkazních prostředků svědecká výpověď. Ta je podávána osobou na základě jejích paměťových stop, které vznikly při vnímání nějaké konkrétní události. Na základě jejích individuálních vlastností a schopností dochází k zapamatování si dané události, kterou posléze vyličí policistům. Aby se zjistilo, zda tyto informace jsou pravdivé, bývá zkoumána svědkova věrohodnost.

Věrohodností se rozumí popis události svědkem tak, aby souhlasil s jejím skutečným průběhem. Pokud se zjistí rozpory v popisu a průběhu, je nutné tyto rozporné údaje objasnit. Může jít o záměrnou nepravdivou výpověď, kdy svědek vypovídá lživě jen o určitých okolnostech události z nějakého důvodu. Velmi sporadicky bude svědek úmyslně uvádět zcela nepravdivé údaje o celé situaci, která se vůbec nestala. Častěji nejde o úmysl nepravdivě vypovídat. Svědek se v takovém případě domnívá, že událost, jak ji líčí, přesně tak proběhla a pravdivost výpovědi je negativně ovlivněna různými vnitřními faktory nebo vnějšími vlivy.

Každý člověk je individuální, a proto je třeba zkoumat věrohodnost vypovídající osoby a věrohodnost samotné výpovědi. Vyplývající vztah mezi oběma věrohodnostmi musí taktéž posuzovat, protože neplatí, že nevěrohodná osoba nemůže podat věrohodnou výpověď. Policisté a znalci se tedy zabývají věrohodností obecnou a věrohodností specifickou. Protože neexistuje žádná právní norma, která pojmově vymezuje věrohodnost, je třeba k jejímu zjištění využít kriminalistické metody a postupy a forenzní psychologické zkoumání.

Psychologie uvádí, že obecná věrohodnost je závislá na úrovni vnímání, paměti, schopnosti reprodukce, intelektu, na celkové osobnostní struktuře a emocionálním založení. Specifická věrohodnost je založena na zkoumání konkrétní výpovědi.

Obecná věrohodnost

Každý člověk má jedinečnou osobnost, která v sobě zahrnuje celost, všechny její charakteristiky, vlastnosti, funkce, schopnosti. Její integrální součástí je inteligence i ostatní schopnosti. Společným jmenovatelem většiny definic osobnosti je akcentace vnitřní jednoty a strukturovanosti obsahu duševního života lidského jedince, a to v daném okamžiku i v průběhu času. Mentální výkon člověka se posuzuje podle znaků inteligentního chování, které stanovil H. J. Eysenck (1953): 1. dobrá orientace a dobré myšlení, tj. soudnost, pohotové a přesné vyjadřování, 2. ostré vnímání a dobrá paměť (tj. pohotové a přesné vybavování informací z paměti), 3. koncentrova-

né zaměření na daný objekt činnosti s pružným, rychlým a správným myšlením.

Osobnostní struktura osoby výrazně ovlivňuje její věrohodnost. Záleží na její stabilitě a možnosti změn, na individuálních rozdílech, na typu osobnosti (extrovert – introvert), schopnosti sebekontroly, na míře sebevědomí, aspirační úrovni a osobní identitě. Taktéž se musí hodnotit talent, dispozice, psychomotorické a komunikační schopnosti, dovednosti. Velký význam má žebříček morálních hodnot jednotlivých osob, jejich svědomí a charakterové vlastnosti. Při ověřování věrohodnosti se také zkoumá motivace osoby. Nemusí jít o osobu lhavou, je zde možnost, že lze jen v dané situaci, kterou popisuje. Může mít pro své chování různé pohnutky a motivy, např. finanční zájem, vlastní potřeby, postoje, předsudky, strach, nedůvěra.

Obecná věrohodnost je snižována i některými typy poruch osobnosti. Vývoj osobnosti (tj. schopností, temperamentu, charakteru a rysů) neprobíhá vždy hladce a bezproblémově v podobě normálního procesu. Utváření osobnosti je nezřídka doprovázeno různými poruchami, které komplikují, až znemožňují přiměřenou interakci jedince s prostředím.

Specifická věrohodnost

Při zkoumání specifické věrohodnosti se policista zaměřuje na konkrétní svědeckou výpověď. „Cílem každého výsledku policisty je získat úplnou a pravdivou výpověď, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž není pochybnosti.“

Při výsledku se vytvářejí oboustranné mezilidské vztahy, které se promítají v závislosti na vzájemné sympatii nebo antipatii, autoritě a podřízenosti, předsudcích, sugesci apod. Projevují se jejich osobnosti se všemi psychickými procesy a vlastnostmi. Výsledek ovlivňují i předchozí zkušenosti z výsledkových situací, jejich současný zdravotní a psychický stav a proběhlá trestná činnost, která má být tímto procesním úkonem objektivně a spolehlivě zjištěna.

Interakci z psychologického hlediska nazýváme sociální interakcí. Interakci se rozumí vzájemné působení (ovlivňování) jednajících osob prostřednictvím psychologických prostředků, tj. komunikace verbální i nonverbální.

Má-li policista výše uvedené znalosti, využije je i v interpersonální percepci a po stránce interakční. V průběhu výsledku tak vyslyšající lépe zvládá kontrolovat svůj projev, mluvený i nonverbální, a přitom si všímat chování, jednání a projevu vyslyšvané osoby a zároveň může snáze na něho působit a ovlivňovat jej k podání pravdivé výpovědi.

Kritéria hodnocení věrohodnosti

Psychologické posuzování speciální věrohodnosti výpovědi lze provádět dvěma způsoby, buď odhalením lži ve výpovědi, nebo stanovením pravdy. Každý z těchto postupů je založen na jiném principu a vyžaduje odliš-

né metody k dosažení požadovaného účinku a úspěchu. U samotného rozpoznávání lživé výpovědi nebo naopak pravdy je třeba přihlížet ke třem základním skupinám kritérií:

- Verbální
- Nonverbální
- Psychofyzilogické jevy doprovázející emoce, tj. jak na určitou situaci tělo reaguje.

Základním předpokladem posuzování věrohodnosti výpovědi je existence určitých identifikovatelných znaků, ať v chování vypovídajícího nebo ve výpovědi samotné, které lze považovat za symptomy (příznaky) její věrohodnosti, příp. nevěrohodnosti.

Verbální kritéria věrohodnosti

Vztahují se k mluvenému projevu, způsobu vyjadřování svědka a obsahu výpovědi. Jde-li o nepravdivou výpověď, ta může vyznívat z nepochopení děje, struktury výpovědi, falešných vzpomínek, výrazných mezer v paměti, v neschopnosti reprodukovat událost tak, jak se stala apod. Na lživou výpověď lze usuzovat ze stereotypního opakování události, vyhýbání se odpovědi na zásadní dotazy, odvádění pozornosti od podstatných okolností, z chybějících detailů, kladení otázek vyslyšajícímu, ze snahy získat čas pro něj znějící věrohodnou odpověď na položený dotaz, neodpovídající vědomosti svědka, ze způsobů vyjadřování, zadržování informací, servilnosti, agresivity, fantazijní reprodukce, hysterie vyslyšaného.

Neverbální kritéria věrohodnosti

Mluvené slovo doprovází zcela bezprostředně i tzv. řeč těla. Samotná gesta, mimika či pohyby nepostačují k určení, zda zrovna toto gesto je správně vnímáno. Tato kritéria však mohou ukazovat emoční stav mysli, pokud ho vyslyšající vystihne určit, může ho takticky využít při výslechu. Je-li osoba uvolněná a klidná, obvykle provádí určitý soubor znaků chování, uvědomělých i neuvědomělých fyzických pohybů, které jsou člověku vrozené a naučené. V okamžiku, kdy lze, podle jeho nervozity, je v napětí a jeho přirozené chování a řeč těla se změní.

Zkušený lhář dokáže zachovat klid, chová se suverénně a dokáže ovládat své emoce. Pokud je vyslyšající překvapí nějakým nečekaným dotazem, dokážou bravurně a rychle reagovat. Zde jsou důležité mikrosignály, které osoba nedokáže tak snadno kontrolovat a potlačovat, např. zúžení či rozšíření zorniček, cuknutí koutku úst, pozvednutí obočí, mrknutí. Verbální a neverbální kritéria pomáhají vyslyšajícímu, jak svědek spolupracuje, jeho výpověď musí souhlasit i s dalšími kriminalistickými metodami a vyšetřovacími úkony.

Polygraf

Je označován taktéž jako detektor lži. Jde o přístroj sledující fyziologické projevy vyslyšané osoby. Té jsou kladený uzavřené otázky, které byly sestaveny psychologem a vyšetřovatelem, zaměřené na danou trestnou činnost a jeho roli v něm, a odpovědi jsou tímto přístrojem graficky zaznamenávány. Vlastní vyšetření přístrojem provádí školená odborná obsluha. Vyšetřovaná osoba musí s tímto vyšetřením souhlasit a kdykoliv i v průběhu vyšetření může tento souhlas odvolat.

Polygraf zaznamenává několik fyziologických veličin: krevní tlak, srdeční puls, dýchání, elektrický odpor kůže, velikost zornice oka, změny charakteru svalového chvění v hlase. Toto fyziodetekční vyšetření je založeno na měření projevů nervozity. Vychází se z předpokladu, že lživá odpověď vyvolá stresovou reakci měřitelnou tímto přístrojem. Výsledek vyšetření je, že osoba na některé otázky reaguje rozdílně a závěr, zda vyšetřovaná osoba lhal či ne, se musí učinit na základě zjištěných údajů. Vyšetření nemusí odhalit profesionálního suverénního lháře nebo duševně nemocného, lhavou osobu pod vlivem uklidňujících léků. V některých případech je velmi problematické vyhodnotit nervozitu vyšetřované osoby, která může pocházet z daného vyšetření či na něj tak působí pro něho nepřátelské prostředí.

Polygraf se nachází v Kriminalistickém ústavu v Praze a využívá se při vyšetřování těch nejzávažnějších

trestných činů. Pomáhá vyšetřovateli zúžit okruh podezřelých osob, zjistit místo hledané věci, důležité pro objasnění činu, nasměrovat pátrání správným směrem, předběžně ověřit věrohodnost výpovědi. Fyziodetekce patří do specializovaných psychologických služeb a není důkazním prostředkem u soudu, ovšem soudy k výsledkům vyšetření mohou přihlížet na základě procesní zásady volného hodnocení důkazů.

Svěddecká výpověď a zjišťování její věrohodnosti je velmi významná. Pravdivá nezkrácená výpověď pomáhá ke zjištění skutkového stavu věci, jak celá událost na daném místě proběhla, jak se chovaly jednotlivé osoby, odstraňuje nejasnosti a rozpory v případě, napomáhá ke zjištění a usvědčení pachatele z určitého trestného činu a v některých případech i k možnostem ke ztotožnění oběti a její pomoci vyrovnat se s touto prožitou skutečností.

Na věrohodnost výpovědi nelze usuzovat na základě počtu výpovědí, které mají obdobný charakter jen proto, že je jich více než ty, které mají jinou vypovídající hodnotu, ale na základě dalších důkazních prostředků prokazujících pravdivost výpovědi.

Při zjišťování věrohodnosti svědecké výpovědi není možné se zaměřovat na některé fáze, v nichž je věrohodnost zjišťována, ale vždy musí být pojímán tento proces jako celek, nezáleží na množství metod, které vyslyšající použijí proto, aby mohli vyslovit závěr ohledně věrohodnosti či nevěrohodnosti svědka, ale spíše na druhu a kvalitě použitých metod.

Kynšperk nad Ohří

Věznice Kynšperk nad Ohří patří mezi nejmladší vězeňská zařízení. Od počátku svého vzniku prošla rozsáhlými změnami a dnes ji vede osmý ředitel.

Petra Běliková

Věznice leží v Karlovarském kraji v katastru obce Libavské Údolí a Zlatá u Kynšperka nad Ohří v jihozápadní části okresu Sokolov, na hranici s okresem Cheb. Vznikla v areálu bývalých vojenských kasáren vybudovaných v 70. letech minulého století. Po listopadu 1989 byl vojenský útvar zrušen a v roce 1995 byl objekt bezúplatně převeden do užívání Vězeňské služby ČR. Souhrnný protokol o předání a převzetí objektů posádky Kynšperk nad Ohří podepsala Vojenská ubytovací a stavební správa Plzeň zastoupená Michalem Wassem a Vězeňská služba ČR Věznice Horní Slavkov zastoupená Alexandrem Kozelkou. Střežení objektů a zařízení posádky přešlo dnem 15. 6. 1995 na Věznici Horní Slavkov. Převzetí celého komplexu se uskutečnilo 30. 7. 1995.

Věznice je nyní profilována jako věznice pro výkon trestu odnětí svobody mužů s dozorem, kde je zřízeno specializované oddělení pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné. Celková kapacita věznice činí 862 míst, kapacita 50 míst z toho je určena pro specializované oddělení. Chod věznice zajišťuje 142 příslušníků a 114 pracovníků v pracovním právním vztahu.

Areál věznice zaujímá celkovou rozlohu 41ha, z toho ubytovací část činí více jak 6ha a tzv. výrobní zóna téměř 9,5ha. Ostatní plochu tvoří oplocené pozemky mimo vlastní věznici. V areálu věznice je 45 objektů. V současné době je využíváno 35 budov. Čtyři budovy jsou určeny k ubytování odsouzených (část kapacit t. č. zakonzervováno), další jsou využity jako pracovní prostory personálu správy věznice, strážní stanoviště, zdravotnické středisko, stravovací provoz, výrobní provozy, kotelna, čistírna odpadních vod, autoproviz,

sklady, tělocvična, ubytovna pro zaměstnance aj.

Na počátku svého vývoje byla věznice začleněna do Věznice Horní Slavkov jako objekt Kynšperk – Kolová, kam spadala až do konce roku 1999. Osamostatnila se od 1. ledna 2000 na základě nařízení ministra spravedlnosti č. 3 ze dne 16. 12. 1999 a byla profilována jako věznice s dozorem pro dospělé muže s ubytovací kapacitou 235 míst. Krátce po převzetí komplexu byla zahájena výstavba prvního strážního stanoviště - hlavního vchodu a vjezdu do věznice a rekonstrukce některých objektů. Byly zprovozněny budovy správy věznice, zdravotnické středisko, kuchyňský blok s vyvařovnou a jedna z ubytoven odsouzených. První ubytovna pro odsouzené byla dána do provozu ještě v roce 1995. Úpravy dalšího objektu pak byly ukončeny v dubnu roku 2000. V roce 2001 bylo ve věznici umístěno v průměru 576 odsouzených.

V roce 2006 byla zprovozněna další

vězeňská ubytovna. Na přestavbě bývalé vojenské ubikace se z velké části podíleli odsouzení a došlo tak ke značné úspoře finančních prostředků. Ubytovací kapacity se zvýšily o dalších 213 míst, a to pro muže odsouzené do věznice s ostrahou. Od prosince 2006 byla věznice nařízením generálního ředitele č. 76 z 22. listopadu 2006 profilována jako věznice s ostrahou, ve které bylo zřízeno oddělení s dozorem.

S návrhem rozšířit kapacitu věznice a využívat další bývalý vojenský ubytovací objekt pro umístění odsouzených přišla věznice v roce 2007. Realizace byla s ohledem na ekonomické možnosti rozdělena do několika etap. Nové prostory se budovaly opět z velké části svépomocí s využitím práce odsouzených. Z hlediska zajištění bezpečnosti věznice byly v srpnu 1999 zahájeny dvě nejvýznamnější investiční akce, a to Oplocení a vnější elektronické zabezpečení a Operační středisko a vnitřní zabezpečení. Obě akce byly dokončeny v červnu 2000.

Plynofikace věznice

Nejvýznamnější a zároveň nejrozsáhlejší akcí z hlediska zajištění provozu věznice byla bezesporu rekonstrukce tepelného hospodářství a plynofikace areálu věznice, při níž byla uhelná kotelná produkující páru nahrazena novou moderní plynovou kotelnou. Dále byly nahrazeny otopné systémy v objektech, kde se topilo párou. Stavba musela být realizována od odstavení stávající kotelny z provozu po zahájení provozu v kotelně nové v rekordních čtyřech měsících tak, aby s příchodem chladného počasí nebyl ohrožen chod celé věznice.

Výstavba oplocení výrobní zóny

Nové oplocení výrobní zóny včetně signálně zabezpečovací techniky umožnilo věznici nejen udržet, ale i zvýšit počet zaměstnaných odsouzených. V únoru 2005 převzal stavbu při slavnostním aktu tehdejší ředitel věznice Miroslav Bednář. Smyslem této investiční akce bylo zejména posílení bezpečnosti věznice a vytvoření dalších pracovních příležitostí pro odsouzené. Realizace trvala šest měsíců.

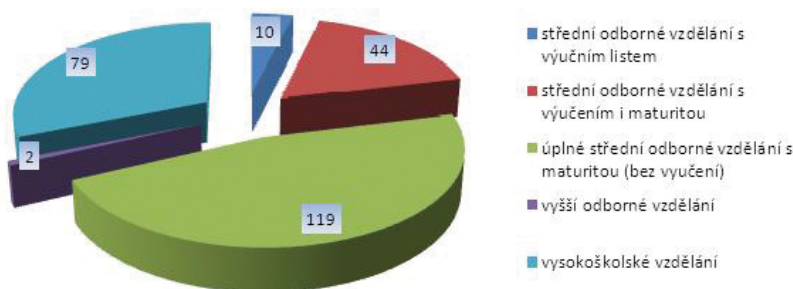
Zvyšování bezpečnosti věznice

K posílení bezpečnosti věznice směřovala řada rozsáhlejších i méně rozsáhlých akcí. Stali jsme se realizátory pilotního projektu na využití detekčních ráků a detekčních křesel k zabránění průniku nepovolených předmětů a mobilních telefonů, s jejichž zvýšeným výskytem se věznice potýkala zejména v roce 2007 a na počátku roku 2008. Detekční křeslo a detekční ráky jsou dnes běžně využívanými technickými prostředky. Dalším opatřením k zabránění pronikání nepovolených věcí a mobilních telefonů mezi odsouzené byla instalace ochranných sítí před okna vězeňských ubytoven a můžeme zmínit instalaci bezpečnostní kamery na cca 37 metrů vysoký komín bývalé kotelny.

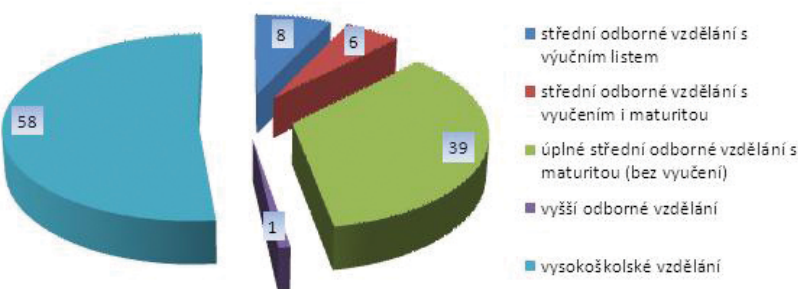
Personál věznice

Mezi nejpočetnější oddělení patří oddělení vězeňské stráže, oddělení výkonu trestu a oddělení logistiky. Neznamená to však, že by ostatní oddělení a úseky byly méně důležité, méně náročné na odbornost, organizaci a řízení. Bezproblémový chod takového organismu jako je věznice vyžaduje nejen odborné předpoklady, manažerské schopnosti, ale od každého též opravdový zájem o věc, disciplínu, dobrou vůli a korektní přístup.

struktura zaměstnanců dle dosaženého vzdělání

zaměstnanci v pracovním poměru

Oddělení vězeňské stráže

Oddělení vězeňské a justiční stráže má za úkol zejména střežit věznici a podílet se na dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu trestu odnětí svobody. Zajišťuje střežení, předvádění a eskortování odsouzených. Má zabránit neoprávněnému vstupu osob a vjezdu motorových vozidel, střežit věznici před ozbrojeným nebo jiným napadením, zabránit útěku vězněných osob a zabezpečit bezprostřední pronásledování uprchlých odsouzených aj. Na plnění stanovených úkolů se podílí strážníci a eskortní směna, úsek dopravy a úsek služební kynologie.

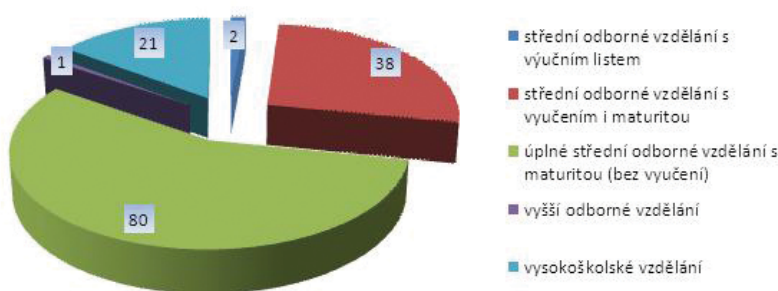
Ten byl zřízen k 1. dubnu 2008 a věznice tak získala v podobě služebních psů významné pomocníky při udržování kázně a pořádku a uplatňování opatření v oblasti protidrogové prevence. Vězeňská služba má psy všestranné, psy obranné a psy specialisty určené na vyhledávání návykových látek a jinou speciální činnost, která vyplývá z potřeb služby. V současné době má věznice 9 služebních psů, o které se stará 8 příslušníků. Být psovodem ve vězeňské službě

není zaměstnání, je to poslání. Jejich práce nekončí úderem poslední minuty pracovního času. Snaží se být se svými psy i ve chvílích osobního volna, kdy se věnují výcviku a také upevňování pouta, bez kterého by jejich práce ztrácela smysl.

Oddělení logistiky

Oddělení zajišťuje zejména materiální podmínky pro činnost věznice a zabezpečuje chod věznice po stránce technické. Má na starosti stravování personálu i odsouzených a zabezpečuje dodávku všech potřebných druhů energií. Zajišťuje investiční činnost, správu a údržbu majetku, zásobuje věznici výstrojnými materiály, odpovídá za jejich řádné skladování, příjem, výdej, vyřazení a zrušení, zajišťuje veškeré zásobování věznice, řídí a kontroluje také chod čistírny odpadních vod aj. Na plnění těchto úkolů se podílí referát stravování a výživy, referát materiálně technického zabezpečení a služeb, referát stavební a zabezpečovacích a komunikačních technologií.

zaměstnanci ve služebním poměru

Oddělení výkonu trestu

Personál oddělení výkonu trestu zabezpečuje komplexní zacházení s odsouzenými. Svým působením prostřednictvím individuálních programů zacházení napomáhají ke změně jejich hodnotové orientace, ke změně postoje k spáchanému trestnému činu, motivují je k aktivnímu a zodpovědnému přístupu k plnění svých povinností. Na odsouzené působí s cílem vytvořit předpoklady pro jejich soběstačný způsob života po propuštění. Na plnění těchto úkolů se podílejí vychovatelé, speciální pedagogové, sociální pracovníci, psychologové a dozorcí.

Při tvorbě programu zacházení zohledňujeme délku trestu, příčiny a podmínky, za nichž se jedinec trestné činnosti dopustil a v neposlední řadě i prostorové, materiální i personální možnosti věznice.

Program zacházení je stanoven pro každého jedince individuálně, přičemž se zohledňuje vyhodnocení potřeb a rizik odsouzeného (nástroj SARPO), s tím, že je prioritně sledováno pedagogicko-psychologické působení. Programy zacházení jsou v průběhu výkonu trestu odnětí svobody vyhodnocovány a aktualizovány v závislosti na vývoji změn v chování a s přihlédnutím na individuální výběr aktivit ze strany odsouzeného, které jsou motivovány jeho zájmy a potřebami. Účast v aktivitách programu zacházení je pak pro každého povinná.

Rada odsouzených je vůči jakémukoliv zacházení rezistentní, jednou však brány věznice opustí a my děláme vše proto, abychom riziko jeho návratu zpět minimalizovali. Je potřeba podporovat a rozvíjet vše, co je v nich dobrého a nežádoucí potlačovat. Specifickým prostředkem zacházení s odsouzenými je jejich vlastní práce. Bohužel se zvyšuje počet odsouzených, pro které je práce ve výkonu trestu odnětí svobody prvním pravidelným a řádným zaměstnáním v životě.

Pracovní a vzdělávací aktivity jsou považovány za nejučelnější vyplnění volného času odsouzených. Bohužel není v našich možnostech zabezpečit vzdělávání všem odsouzeným v takovém rozsahu, v jakém by bylo potřeba. Do vzdělávacího procesu jsou zařazováni především ti vězni, kteří jsou osobně motivováni, kteří mají ke vzdělání předpoklady, přičemž se zohledňují odsouzení mladiství a odsouzení ve věku blízkém věku mladistvého, tj. od 18 do 26 let, kteří stojí na počátku své životní a profesní dráhy.

Zaměstnávání odsouzených

Věznice využívá k zaměstnávání odsouzených dvě formy pracovního zařazení, a to zaměstnávání v rámci vnitřní režie, která zajišťuje každodenní chod věznice a o činnost provozovny střediska hospodářské činnosti, která se odvíjí dle požadavků a možností podnikatelských subjektů. V průběhu roku 2012 se dařilo udržet stavy odsouzených k zajištění bezproblémového chodu vnitřní režie na požadované úrovni, stejně tak i požadovaný počet odsouzených v rámci střediska.

Po lednové amnestii bylo propuštěno 440 odsouzených z celkového počtu jednoho tisíce. Jednalo se o nejvyšší počet ze všech vězeňských zařízení. Při současné skladbě a počtu odsouzených se počítá v krajním případě i s vypovídáním smluv o zaměstnávání tak, aby byl prvořadě zajištěn chod věznice v oblasti tzv. vnitřní režie. Odsouzení jsou u cizích subjektů zaměstnávání prostřednictvím provozovny střediska hospodářské činnosti. Výnos z hospodářské činnosti je využíván k rozvoji zaměstnanosti a rozvoji věznice. Zaměstnanost nyní dosahuje cca 86%.

Ve vnitřní režii je pracovně zařazeno 71 odsouzených na sedmi pracovištích (dílny, autodílna, kuchyně, úklid, úklid zdravotnického střediska,

knihovna, sklad). V rámci střediska hospodářské činnosti je zařazeno 12 odsouzených na pracovišti podnikatelského subjektu ve výrobní zóně věznice, v areálu věznice je v provozu jedno pracoviště, kde pro tři podnikatelské subjekty pracuje 55 odsouzených a na vnějších pracovištích s volným pohybem je 39 odsouzených zařazených u osmi zaměstnavatelů. V současné době finišuje spuštění provozu dalšího pracoviště podnikatelského subjektu ve výrobní zóně, kde se počítá se zařazením až 20 odsouzených. V rámci práce bez nároku na odměnu pro zajištění každodenního provozu věznice je zařazeno 32 odsouzených.

Zájmové aktivity

Do této oblasti řadíme nejrůznější formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci věznice, které rozvíjejí schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených. Prostřednictvím těchto činností sledujeme rozvoj jejich schopností kvalitně prožívat volný čas. Tato schopnost, resp. její nedostatek, je problémem značné části vězeňské populace. Cílem je mimo jiné formovat osobnost odsouzeného, rozvíjet ji, kultivovat, budovat pozitivní vztahy k okolí a redukovat vnitřní napětí.

Průběžně jsou realizovány i tzv. samoobslužné aktivity, které slouží především k přípravě odsouzených na soběstačný způsob života po propuštění, při nichž se učí například udržovat vlastní oděv v čistotě (mají možnost si prádlo vyprat a následně vyžehlit, popř. provádět i drobnou údržbu oděvu apod.), připravovat jednoduchá, základní jídla atp.

Oblast utváření vnějších vztahů

Tato forma činnosti je orientována na udržení, posílení či vytvoření sociálně pozitivních vazeb odsouzených mimo věznici (zejména k partnerům, dětem, rodině). Snahou je zabránit zpretrhání pozitivních sociálních vazeb. Při současném naplnění vězeňských zařízení odpadl problém s umístováním co nejbližší k místu bydliště. Odsouzení mohou odesílat a přijímat korespondenci, odebírat denní tisk a časopisy, poslouchat rozhlas či v určeném rozsahu sledovat televizi. Ve věznici je osm telefonních automatů, které mohou odsouzení bezproblémově využívat ke kontaktu se svými blízkými. Odsouzení, kteří splňují stanovená kritéria, mají možnost získat některou z kázeňských odměn, např. povolení opustit věznici v souvislosti s programem zacházení či v souvislosti s návštěvou nebo přerušení výkonu trestu odnětí svobody na vymezenou dobu. V některých pří-

padech mohou využívat návštěv bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců vězeňské služby.

Duchovní péče

Tři dny v týdnu dochází do věznice kaplan Jaroslav Šašek, který je ve svém hlavním zaměstnání farářem římskokatolické církve v Plané u Mariánských Lázní a okolí. Věznice se nechala před několika lety inspirovat argentinskou trestnicí se 2500 vězni a přišla s myšlenkou na soustředění věřících odsouzených a odsouzených, kteří cestu k víře hledají, společně s odsouzenými, kteří mají nižší mentální úroveň, nižší tělesnou hmotnost nebo jsou vytipováni jako možné objekty násilí. Lednová amnestie přinesla změny i do činnosti tohoto oddílu. Část ubytovacích kapacit bylo nutné dočasně zakonzervovat a vězně přestěhovat. V současnosti se počet těchto odsouzených pohybuje kolem 40 a obývají patro společně s některými dalšími vězni.

Oddíl se od ostatních příliš neliší, nemá specifika, která by vyžadovala zvláštní režim. Byl zřízen v tehdy zrekonstruované ubytovně věznice s tím, že duchovní působení na tuto skupinu vězňů bude mít vliv na jejich chování a vztah k hodnotám. Lze říci, že tento krok se ukázal jako velmi dobrý, k ničení vězeňského majetku prakticky nedochází, odsouzení sami si hodnot vází a svým způsobem jej i zvelebují. Rovněž jejich vzájemné soužití je o něco lepší, než na jiných oddílech, i když i zde bývají problémy, vyplývající z charakteru vězeňského prostředí.

Výstupní oddělení

Oddělení bylo zřízeno v roce 2002. Tehdy mělo kapacitu šest míst, o osm let později vzrostla na současných jedenáct. Oddělení je určeno pro odsouzené, kteří se v rámci důležité fáze před očekávaným skončením výkonu trestu potřebují intenzivněji připravovat pro život na svobodě. Jsou sem umístěni zpravidla, pokud mají trest delší než tři roky, a to šest měsíců před plánovaným výstupem z výkonu trestu. Výběr odsouzených je ale také podmíněn jejich motivací a snahou na sobě před výstupem z výkonu trestu pracovat. Oddělení je vybaveno jinak, než na běžném oddílu a specifická je i jeho činnost. Jedním ze specifík oddělení je větší rozsah akcí pořádaných mimo věznici. V rámci přípravy na bezproblémový přechod do civilního života navštěvují odsouzení např. nejrozličnější instituce, na něž se po výstupu můžou obrátit o pomoc při zajištění ubytování nebo s nimiž se setkají při získávání zaměstnání. Standardní jsou již návštěvy úřadů práce, PMS, K-Centra nebo Armády spásy v Karlových Varech. Pro mnohé z vězňů je

taková návštěva prvním opuštěním věznice po dlouhých letech. Mnoho odsouzených dostaly do výkonu trestu problémy s drogovou nebo alkoholovou závislostí, ať již přímo (výroba nebo distribuce drog), nebo nepřímo. Hlavně jim může pomoci návštěva K-centra v Karlových Varech, kde se mohou seznámit s programy, poskytující psychologickou podporu, tolik potřebnou pro každého, kdo se po letech vynucené abstinence ve výkonu trestu ocitne na svobodě se všemi jeho stresovými faktory.

Odsouzeným bez domova může pomoci návštěva Azylového domu, který provozuje Armáda spásy. Tamější pracovníci jsou klientům nápomocni při hledání zaměstnání, pomohou také při jednáních, která zajistí realizovatelný splátkový kalendář při splácení dluhů.

K tomu vychovatel oddělení výkonu trestu pan Jindřich Kováč dodává: „Snažíme se pro naše svěřence dělat maximum, abychom zvýšili šance na jejich úspěšnou resocializaci. Před výkonem trestu žilo mnoho z nich tak říkajíc na okraji společnosti, musíme tedy předpokládat, že jejich povědomí o funkci, neřku-li existenci některých úřadů a organizací je pouze mlhavé, případně na ně pohlíží s určitou dávkou nedůvěry.

Je naším zájmem tyto bariéry eliminovat a přispět tak k navázání prvního kontaktu čerstvě propuštěného vězně s úřady, které by mu vstup do civilního života usnadnily. Pochopitelně si nenasazujeme růžové brýle, takže si neděláme iluze, že zařazení

odsouzeného na výstupní oddělení automaticky zaručuje jeho nekriminální budoucnost. Ovšem i kdyby se náš upřímný zájem proměnil ve skutečnost u jediného propuštěného vězně, stojí to za to.“

Nedílnou součástí preventivní činnosti v rámci protidrogových opatření je činnost Poradny drogové prevence a Standardní bezdrogové zóny

Poradna drogové prevence má postavení komise a je poradním orgánem ředitele věznice. Je zaměřena na prevenci zneužívání návykových látek a zacházení s drogově závislými a drogou ohroženými vězni. Zaměřuje se na krizovou intervenci, individuální terapii odsouzených, oblast poradenství, zprostředkování léčby, podpůrný kontakt, motivační pohovory, individuální provázení aj. Poradna zabezpečuje primární prevenci zneužívání psychotropních a jiných látek a zdravotnickou péči v oblasti drogové prevence s cílem minimalizovat zdravotní a sociální rizika.

Jejím cílem je především motivovat odsouzené k dobrovolné abstinenci během výkonu trestu, ke zdravějšímu způsobu života v podmínkách výkonu trestu i po propuštění z něj a k dobrovolné účasti na léčbě po dobu uvěznění ve specializovaných odděleních určených věznic.

Specializované oddělení pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné

Odsouzení trvale pracovní nezařa-

ditelní jsou charakterizováni v § 69 zákona o VTOS. Jedná se o osoby starší 65 let, pokud samy nepožádají o zařazení do práce; osoby, které byly uznány invalidními ve třetím stupni, ledaže samy požádají o zařazení do práce a jejich pracovní schopnost takového zařazení připouští, nebo osoby, jejichž zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení.

Tato oddělení jsou zřizována za účelem diferencovaného zacházení s ohledem na věkové a zdravotní aspekty odsouzených. Je zde uplatňován individuální přístup s preferencí psychoterapeutických prvků. Programy zacházení jsou přizpůsobeny jejich zvláštnostem a osobním potřebám. Zaměřují se na oblast vzdělávací, terapeutickou a zájmovou. Specializované oddělení s kapacitou 50 míst bylo ve věznici zřízeno k 1. říjnu t. r. a jeho činnost se teprve rozvíjí. Vzniku oddělení předcházela řada stavebních úprav, organizačních a personálních opatření. Režim zacházení a péče o tyto odsouzené se liší, velká pozornost je věnována zdravotní péči. Jedná se o odsouzené, kteří jsou postupně přemísťováni z Vazební věznice Praha Ruzyně a Věznice Pardubice.

Aktuální spolupráce s NNO

Rubikon Centrum – kurz finanční gramotnosti, právní minimum, Program Získej zaměstnání, Projekt Dílny k podpoře pracovních návyků, kurz na obsluhu křovinořezu.

Centrum sociálních služeb Praha 4 – Program Beta

Dům na půli cesty Karlovy Vary – Člověk v tísni, o. p. s. – Projekt Jinou cestou

K-Centrum Sokolov – besedy, poradenství

Věznice spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi zejména za účelem vytvoření, podpory a uchování pracovních návyků odsouzených s cílem zlepšit jejich postavení po ukončení výkonu trestu na trhu práce. Aktivitu realizované v rámci této spolupráce slouží rovněž k zvýšení úrovně vědomostí z oblasti ekonomické a sociálně-právní a zvýšit tak předpoklady vést kvalitnější život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Prostřednictvím NNO se seznamují s možnou pomocí v tíživé životní situaci k překonání nástrah po návratu do občanského života.

Zahraniční spolupráce

Před 11 lety uzavřela Věznice Kynšperk nad Ohří dohodu o spolupráci s bavorskými věznicemi St. Georgen Bayreuth a Hof. Během této spolupráce se uskutečnila řada výměnných stáží, sportovních, kulturních i společenských setkání.

Návštěva delegace ze Sučan

Bronislava Vetešníková

Ve dnech 25. – 27. září navštívili Věznici Všechny zaměstnanci z partnerského zařízení v Sučanech u Martina. Spolupráce mezi věznicí a Ústavem pro výkon trestu mladistvých odsouzených v Sučanech trvá již od roku 2009. Delegaci, vedenou zástupcem ředitelky ústavu pro ekonomické věci Stanislavem Kopčíkem, přivítal ředitel věznice Jiří Šrajber spolu se svými zástupci a dalšími vedoucími zaměstnanci.

Slovenští kolegové si prohlédli specializované oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti v důsledku užívání návykových látek, ubytovací prostory mladistvých odsouzených, oddělení výkonu kázeňských trestů a víceúčelové místnosti. Současně během prohlídky měli možnost konzultovat s odbornými zaměstnanci oddělení výkonu trestu formy programů zacházení s odsouzenými včetně vnitřní diferenciace. Paní pedagožku oddělení výkonu trestu npor. Mgr. Danicu Šaradinovou nejvíce zajímala práce s mladistvými odsouzenými, kteří si ve věznici doplňují povinnou školní docházku a práce s odsouzenými na výstupní ložnici. Vzhledem k tomu, že součástí slovenské delegace byl vedoucí organizačně-právního oddělení Miroslav Chovanec a vedoucí oddělení logistiky Jozef Aujeský, pozornost se zaměřila i na

otázkou právního, ekonomického a logistického charakteru. Například na způsob financování činností věznice, účelově vázané prostředky či zadávání veřejných zakázek. Vedoucího logistiky se zajímal o nově zhotovené lité podlahy na ubytovnách a o využití nové PUR technologie (nástrík) při rekonstrukci střešních krytin. Za doprovodu vedoucího školského vzdělávacího střediska si hosté prohlédli učebny, dílny pro výuku truhlářů, elektro laboratoř a výstavku výrobků, zhotovených žáky školského střediska. Poslední den ve věznici byl věnován společnému zhodnocení návštěvy. Na samý závěr si ještě za doprovodu paní mistrové prohlédli vnitřní pracoviště, které zde provozuje soukromý subjekt. Odsouzení na balící lince kompletují drobné potravinářské či průmyslové výrobky. V současné době krepový papír a vitamíny pro domácí mazlíčky.

Ruské vězeňství

(nejen) pod heraldickou lupou

Josef Nejedlý

Obyčejný pracovní den – neobvyklé setkání: v první polovině letošního roku uvítali v Pankrácké vazební věznici delegaci ruské Leningradské oblasti. V doprovodu zástupců Úřadu vlády ČR a Ministerstva spravedlnosti ČR v rámci svého pracovního programu v Praze se ruská delegace zajímala především o oblast evropského vězeňství visegrádské čtyřky, kam patří i Česká republika. Oficiální návštěva zástupců vězeňství Ruské federace na značně vysoké úrovni vzbudila v odborných kruzích Vězeňské služby ČR patřičnou pozornost. Donedávna byly „kontakty s Východem“ širší veřejnosti přijímány s nejrůznějšími pocity. Současná mladá generace toto už nijak úporně nevnímá.

Česká penitenciární veřejnost, ale ani širší laická veřejnost nevěnovala v posledních letech žádnou zvláštní pozornost ruské vězeňské problematice. Rusko je tak i pro české vězeňské odborníky zemí nepříliš známou. Pokud se tedy prostřednictvím nejrůznějších motivů, jež nám nabízejí např. heraldika, přiblížit současné ruské vězeňství. Heraldika, pomocná umělecko-historická vědní disciplína poskytuje širokou škálu neobvyklých, povětšinou výtvarně velmi atraktivních námětů! Přesto však bude užitečné seznámit se alespoň v hrubých rysech zejména s organizací a dalšími specifiky ruského vězeňství. A především z netradičního úhlu pohledu – prostřednictvím současného heraldického označování stejnokrojů příslušníků ruské vězeňské služby. V centru pozornosti se tak octne i organizační specifika a srovnatelné činnosti podobně jako je tomu u Vězeňské služby ČR.

Pro prvotní orientaci bude vhodné hned v úvodu seznámit se s několika základními geograficko-politickými údaji, které pro jistotu uvádíme i v originálu. Je to z toho důvodu, že vysvětlující nápisy či zkratky na převažující části heraldického označení, nášivkách, jsou uváděny v azbuce. Takže potom ani to by nemělo čtenáři nebo dalším zájemcům při identifikaci dělat žádné zvláštní potíže.

Obecné údaje úvodem

Rusko (Россия), dalším oficiálním názvem Ruská federace (Российская Федерация), je od roku 1991, kdy se SSSR rozpadl, jeho hlavním následnickým státem. Co do rozlohy (17 075 400 km²) největším státem světa. Rozkládá se na značné části východní Evropy a zahrnuje téměř celou severní Asii. Vzhledem k počtu obyvatel (143,2 milionů) je Ruská federace devátá nejlidnatější země světa.

Určitě nelze přejít bez povšimnutí skutečnost, že nynější Rusko logicky sousedí s mnoha tzv. postsovětskými státy (Estonsko, Lotyšsko, Litva, Bělorusko, Ukrajina, Gruzie, Ázerbájdžán, Kazachstán). A tradičně, v Asii, s Čínou, Mongolskem a Severní Koreou, a v evropské části s Finskem, Norskem a Polskem. Území Ruska je rozděleno do devíti časových pásem a do 83 samosprávných celků, z toho 21 republik.

Vězeňské označení po roce 1991

S touto základní strukturou je samozřejmě spojena organizace ale také specifické označování všech ozbrojených bezpečnostních sborů, vycházející z tradičního pojetí. V tomto případě se týká nejen vězeňství (ale např. i policie, armády, atd.). V minulosti, v době sovětské éry, bylo vězeňství tohoto státu, tak jako v mnoha dalších zemích začleněno do organizačních struktur ministerstva vnitra. Pro zájemce o speciální vězeňskou heraldiku je podstatné, že v té době, a to až do roku 1991, zde neexistovalo žádné zvláštní rukávové označení stejnokrojů příslušníků vykonávajících jakékoliv činnosti spojené s vězeňskou problematikou. Všechny úlohy spojené s výkonem vazby a výkonem trestu odnětí svobody byly v gesci ministerstva vnitra. Speciální ozbrojené útvary a jednotky - Vojska ministerstva vnitra - jejichž řízení, struktura a další jednotlivosti jako byla veškerá ostraha vězeňských zařízení a objektů apod. byly organizačně unifikované a především plně zodpovědné za organizaci výkonu vazby a následně i za organizaci výkonu trestu odnětí svobody. Organizace byla velmi uzpůsobena řízení (velení) např. armádních útvarů. Při posuzování tehdejší situace, je nutno objektivně konstatovat, že z tohoto pohledu byla veškerá činnost v ruském vězeňství do značné míry militarizována. Příslušníci jednotek, začle-

něných do oblasti vězeňství, neměli služební stejnokroje nijak speciálně nebo odlišně označeny. Stejnokroje a jejich označování (povětšinou distinkce) bylo unifikováno a nelíšily se od ostatních útvarů ministerstva vnitra.

Vzhledem k výraznému vývojovému posunu posledních let, nové filozofii v přístupu k penitenciární činnosti, ale i s přihlédnutím k ruským specifikům se jeví současný stav výrazně odlišný. Ve vězeňství významnou a v současnosti nezastupitelnou organizační roli hraje ministerstvo spravedlnosti, kam bylo vězeňství v roce 2004 organizačně začleněno. Přesto však jistě a nezanedbatelná role v oblasti výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody i doposud zůstává ministerstvu vnitra. Tato skutečnost se samozřejmě odráží i v současném stavu některých druhů heraldického označování stejnokrojů příslušníků vnitra, vykonávajících službu v těsné návaznosti na vězeňství.

Pod ministerstvem spravedlnosti

Jiná země - jiné zvyky, nebo chcete-li jiné organizační členění i uspořádání. V současné době je rozhodujícím státním orgánem pro ruské vězeňství ministerstvo spravedlnosti (Министерство юстиции). To je v podstatě také důvodem, proč se vězeňská populace na obou stranách mříží setkává v podstatě trvale a to na celém rozsáhlém území celého státu, s množstvím nejrůznějších základních heraldických vzorů a různé modifikovaných motivů rukávových nášivek MS. Na venek se to projevilo především tím, že k označování stejnokrojů příslušníků začala ruské vězeňská služba používat vlastní, námetově naprosto odlišné a originální ústřední heraldické označení s vyobrazením státního znaku Ruské federace. Např. na vycházkovém nebo slavnostním stejnokroji vězeňských příslušníků, ale i na stejnokrojích pracovních (maskáče) najdeme hned dva vzory oficiální nášivky. Na první z nich, na pravém rukávu je to označení s vyobrazením ruského (státního, heraldického) dvouhlavého orla, držícího v pařátech symboly vězeňství; na rukávu levém je pouze vězeňská symbolika na podkladu, jež tvoří listové orámování.

Významnou skupinu pracovníků justice, soudních úředníků, kteří mají velmi těsný vztah ke vězeňství, tvoří Služba soudních vykonavatelů nebo exekutorů (Служба судебных приставов). Tato významná justiční složka vyvíjí ze zákona velmi rozsáhlou činnost v rámci ministerstevských struktur. Jde o organizačním útvar ministerstva spravedlnosti. Její úředníci a zaměstnanci mají služební stejnokroje označeny celou řadou rukávových nášivek, jejichž ústřední motiv tvoří meč a váhy spravedlnosti. Skoro ve všech případech jsou jednotlivé typy těchto označení dotvářeny vysvětlujícím nápisem (v azbuce) Služba soudních vykonavatelů (Служба судебных приставов) a domicilem ve variantním provedení: Ministerstvo spravedlnosti Ruské federace (Минюст РФ) nebo Rusko (РОССИЯ). Pozornost si tato oblast zaslouží také proto, že i tato speciální činnost je vykonávána pracovníky ve stejnokrojích a ne v civilním ustrojení.

Organizační uspořádání dříve a nyní

Ruské vězeňství má vzhledem k vlastnímu specifickému vývoji logicky určité organizační odlišnosti ve srovnání s českou nebo slovenskou vězeňskou službou. Nezanedbatelnou roli (jak již bylo uvedeno) hraje stále ještě ministerstvo vnitra

a jeho složky, které mají co do činnosti s vězeňstvím. Historicky zejména v sovětských dobách bylo v Rusku vězeňství organizačně začleněno do struktur ministerstva vnitra (МВД - Министерство внутренних дел). Významnou roli zde sehrála Federální bezpečnostní služba (ФСБ) a další těsně s ní spolupracující služba Správa výkonu trestu MV ruské milice. S tím také souvisí Správa výkonu trestu (УИН - Управление исполнения наказаний). Možno konstatovat, že v současném Rusku se můžeme setkat s vězeňstvím ve dvou organizačně výrazných podobách - УИС - Уголовно-исполнительная система a zásadní složkou, kterou je potom Federální služba výkonu trestu

(Федеральная служба исполнения наказаний - ФСИН России). Tato služba (obdoba VS ČR) je federálním orgánem výkonu trestu odnětí svobody a organizačně podléhá ministerstvu spravedlnosti - FSIN (ФСИН России). Ze zákona je právnickou osobou, má vlastní oficiální heraldické označení (znak) s motivem vyobrazení státního znaku Ruské federace. S tím se potom často setkáváme na nejrůznějších druzích (nejen) rukávového označení služebních stejnokrojů vězeňských příslušníků - heraldických nášivkách. Každá z těchto justičních a vězeňských složek a činností disponuje potom celou výtvarnou řadou vlastních modifikovaných vzorů rukávových označení.

Nedávná historie

Od roku 2005 počítá svoji existenci Hlavní správa výkonu trestu ministerstva spravedlnosti Ruska (Главное управление исполнения наказаний – ГУИН – Минюста России). V průběhu reformy státní správy byla ministerstvem vnitřní v letech 2004 až 2005 (dle Výnosu prezidenta RF č. 904 O předání agendy výkonu trestu odnětí svobody Ministerstva vnitra RF do vedení Ministerstva spravedlnosti RF) byl výkon vězeňství v souladu se zněním zákona převeden do organizační struktury tohoto ministerstva. Včetně veškeré agendy. Dovolujeme si upozornit na dva zásadní právní předpisy v této oblasti:

Výnos prezidenta RF ze dne 9. března 2004 č.314- O systému a struktuře federálních orgánů výkoné moci (Указ Президента РФ от 09.03.2004 No 314 - О системе и структуре федеральных органов исполнительной власти).

-Výnos prezidenta RF ze dne 13. října 2004 č. 1314 – Otázka federální služby výkonu trestu (Указ Президента РФ от 13.10.2004 No 1314 - Вопросы Федеральной службы исполнения наказаний).

Jaká je současnost

Činnost a úkoly stanovené výše uvedenými zákonnými předpisy v podstatě odpovídají obecným zásadám moderního výkonu trestu odnětí svobody a v rámci tohoto příspěvku by asi bylo trochu nadbytečné zabývat se jimi dopodrobna. Ve vězeňské službě FSIN (- ФСИН) zastává vedoucí funkci ředitel federální služby jmenovaný do této pozice prezidentem RF. Jen ten jej také může z funkce odvolat. Ze zákona má tento ředitel šest náměstků, z toho jednoho prvního. Ústředí FSIN má 18 specializovaných správ, zajišťujících veškerou činnost týkající se vězeňství. Pro potřeby vězeňství je vydáváno několik oficiálních časopisů. Pro výchovu a výuku personálu je zřízeno osm škol vyššího stupně se sedmi pobočkami, 74 výukových středisek, dále Sankt-Petěrburgský institut, Federální výchovný institut a institut informačních technologií. Organizační struktura FSIN Ruské federace má m.j. 87 teritoriálních orgánů.

Dle dostupných informací existuje v současnosti v Ruské federaci:

- *755 ruských nápravných kolonií, ve kterých je cca 694 500 vězňů, dále
- *160 kolonií vyhnaných ve kterých se nalézá 49 300 vězňů
- *228 vyšetřovacích izolací a 165 smíšených, fungujících v režimu vyšetřovací izolace u kolonií, kde se nachází 118 000 vězňů
- * 7 věznic, kde je drženo 1 800 vězňů
- * 46 výchovných kolonií, kde je umístěno 2 500 vězňů
- * 59 léčeben pro tuberkulosně nemocné
- * 9 léčeben pro narkomany

V zařízeních je umístěno 66 400 žen; u ženských kolonií existuje 13 zařízení matka-dítě, kde je umístěno také 863 dětí.

Dále je organizačně začleněno 2 467 trestně výkoných inspekcí, kde je evidováno 491 900 osob odsouzených k výkonu trestu, který není spojen s výkonem trestu odnětí svobody.

Do organizační struktury je ještě zařazeno 182 federálních celostátních zařízení, 551 středisek pracovní adaptace odsouzených, 49 léčebně a 46 učebně výrobních zařízení. Při některých koloniích jsou zřízeny večerní výchovné školy (319), a učebně konzultační střediska (546), dále 339 profesně technických učilišť. V provozu je v současnosti 523 převážně pravoslavných chrámů a 705 modliteben.

Ruské zásahové vězeňské jednotky

Vzhledem k počtu vězněných osob i počtu osob vykonávajících ostrahu a správu, tvoří ruské vězeňství organizační ale i společenský kolos, který vyžaduje k řešení případných bezpečnostních situací a rizik určitou operativní vysoce účinnou složku, podílející se na jejich zvládnutí. To je také důvodem že velmi významnou, prestižní a v podstatě nezastupitelnou část uniformovaných příslušníků v ruském vězeňství tvoří jednotky speciálního určení obecně: Спецназ (Войска специального назначения)- volně přeloženo Vojiska speciálního určení. Bylo to původní označení jednotek speciálního určení bývalé sovětské armády, které převzala posléze armáda ruská, ale i další tamější bezpečnostní ozbrojené sbory. V současnosti se tak nazývají i speciálních zásahové útvary působící v organizačních strukturách ruského vězeňství. Pro vysvětlení: Спецназ tedy není název konkrétního útvaru, ale obecné označení pro celou řadu speciálních jednotek působících ad hoc v ozbrojených bezpečnostních sborech při řešení nejrůznějších, zejména krizových situací.

Pro srovnání - u nás v České republice působí jednotky obdobného zaměření a charakteru jak v organizační struktuře Vězeňské služby ČR (o označení viz např. v ČV č.4/2012), tak i v jednotkách Policie ČR nebo dalších ozbrojených bezpečnostních sborech. V českých odborných profesionálních kruzích jsou známy pod souhrnným označením zásahové jednotky. Nutno pouze podotknout, že české vězeňské zásahové jednotky nejsou tak masivním jevem jako je tomu v Rusku.

Trochu podrobností

Výcvik, organizace i určení těchto zásahových útvarů je v každém státě specifické. Téměř nikde ve světě a tedy ani v širší ruské veřejnosti se

z pochopitelných důvodů příliš neinzeruje. Heraldické označování služebních pracovních i vycházkových stejnokrojů příslušníků těchto jednotek je motivově mnohotvárné a výtvarně atraktivní a zajímavé. Možno konstatovat, že příslušníci těchto speciálně vycvičených jednotek jsou na heraldická a svým způsobem i jedinečná označení svých útvarů patřičně hrdí.

Jednotlivé oddíly ruských vězeňských zásahovek působí v podstatě u útvarů ve všech organizačních zemských okruzích; posádkou bývají především umístěny do velkých měst. Mají většinou velmi impozantní názvy, mnohdy úderné až agresivní (vzhledem k jejich značnému počtu uvedeme dále ve výběru pouze některé, stejně tak i jejich posádkové město).

Jeich činnost byla po právní stránce upravena Rozkazem č.718 ze dne 18.8.2005 O právním zajištění FSIN Ruské Federace (Приказ ФСИН России от 18.08.2005 № 718 О правовом обеспечении деятельности ФСИН России). Následovalo vydání prováděcího Rozkazu č. 82 ze dne 17.03.2006 k této normě, který určuje a detailně reguluje v podstatě veškerou činnost oddílů zvláštního určení (zásahovky). Ovšem předpis je zařazen do kategorie Výhradně pro služební potřebu, takže o jeho obsahu se lze pouze dohadovat.

Pro vytvoření alespoň základní představy pro penitenciární odborníka, příp. i laické zájemce o tuto problematiku, o jak rozsáhlý sbor se jedná, alespoň následující přehled počtů útvarů SPECNAZ FSIN (Federální vězeňská služba) se základními údaji ale i názvy některých vybraných jednotek, v českém překladu:

Předkládáme českému čtenáři prvotní, v podstatě nesmělý pokus přiblížit rozsáhlou problematiku heraldického označování stejnokrojů příslušníků nejruznějších ruských vězeňských útvarů. Z velkého množství nejen co do činnosti ale především celkovým výtvarným provedením vyčnívají z široké palety tvarů a motivů specifická označení uniform příslušníků oddílů zvláštního určení jak zní jejich oficiální název. Dost možná, že se tento relativně úzký, přesto však výtvarně

atraktivní výběr některých označení stejnokrojů příslušníků zásahovek setká se zájmem a příznivou odezvou těch, kteří obdobnou činnost zabezpečují i v řadách vězeňské služby.

Z výše uvedených údajů tedy vyplývá, že v současném ruském vězeňství jsou zřízeny a působí jednotky se speciálním určením (a značně účinnou profesionální operativní účinností). Příslušníci těchto špičkových profesionálních útvarů jsou podrobováni zvláštnímu intenzivnímu výcviku. Oddíly jsou poté pověřovány v kritických případech speciálními úkoly a činnostmi. Je nasnadě, že

se v průběhu času pro ně vytvořilo nevšední, v podstatě heraldické rukávové označení. A právě toto označování, které je nejen pro příslušníky ale také pro diváka více jak atraktivní a zajímavé. Dříve, (za dob Sovětského Svazu) byly obecně podřízeny ministerstvu vnitra, nyní jsou začleněny do struktur ministerstva spravedlnosti. Používalo se pro ně označení OSNAZ a tím se odlišovaly od armádních SPECNAZu. Mezi úkoly těchto jednotek patří boj proti terorismu, zásahy proti organizovanému zločinu, potlačování nepokojů a vzpour ve vzniklých, atd. V praxi bývají nasazovány v protiteroristických operacích v rámci Ruské federace. Odlišností od dalších jednotek je červená barva baretu. Ovšem – pokud bychom se měli zaměřit na celou rozsáhlou oblast heraldického označování ruských oddílů zvláštního určení obecně, tedy i na útvary působící mimo vybranou oblast vězeňství a částečně i „vnitru“, tak by šlo o práci či pojednání, a ne jedno, které by bylo zcela nad rámec a rozsah tohoto příspěvku.

Přehled vybraných zásahových jednotek RF

Okruh	Celkový počet jednotek	Název vybraných odd. (posádkové město)	Založeno
Ústřední federální okruh	18	Saturn (Moskva) Feniks (Smolensk) Útok (Jaroslavl) ...	2002 1991 1991
Jižní federální okruh	10	Škorplon (Astrachaň) Žralok (Krasnodar) Hranice (Stavropol)...	1991 1991 1992
Severozápadní federální okruh	11	Opevnění (Kaliningrad) Tajfun (Sankt Petěrburg)...	1991 1991
Povolžský federální okruh	17	Smršť (Ufa) Medvěd (Perm) Orion (Saratov) Kentaur (Lesnoj) ...	1991 1991 1991 1992
Uralský federální okruh	8	Vidina (Kurgan) Kroupy (Tjumeň) Ural (Čeljabinsk)...	1991 1991 1991
Sibiřský federální okruh	13	Uragan (Irkutsk) Viking (Omsk) Korsar (Novosibirsk) ...	1991 1991 1991
Dálněvýchodní federální okruh	8	Vůdce (Vladivostok) Amur (Chabarovsk) Bílý medvěd (Jakutsk) ...	1991 1991 1992

Zprávy o složité problematice ruského vězeňství v běžném denním nebo odborném tisku, příp. dalších mediích, pomineme-li tendenční informace mnohdy téměř bulvárního charakteru, nejsou u nás příliš frekventované. Proto alespoň několik kusých, snad zajímavých informací, které nám pomohou poodkrýt něco z celé šíře této problematiky Ruské federace. Dá se říci, že jsme stále pod vlivem toho, co už dávno o ruských věznicích psal kdysi Dostojevskij. Takže něco málo z široké, obsáhlé ruské heraldické vězeňské palety v nevelké ukázce některých výtvarně zajímavých a divácky atraktivních typů současné tamní reality. Pocho-pitelně s tzv. náhodným výběrem odevšad; k některým níže uvedeným vězeňským zařízením jsou přiřčena i specifická rukávová označení, jiné jsou sólo. V každém případě jsou informace velmi zajímavé a mnohdy pro naše profesionální penitenciární pracovníky i málo představitelné.

Lefortovo

Je nechvalně známé jméno moskevské věznice. V dřívějších dobách byla používána zejména orgány bývalé KGB. Také v současnosti ji využívají soudní i vězeňské orgány, ale i ruská zpravodajská služba. Jde o vazební věznici, kde je prováděna vyšetřovací vazba. Pro zajímavost – touto věznicí, a dokonce opakovaně, prošel

i mediálně známý Alexandr Litviněnko. Tento vězeň byl původně velmi úspěšným agentem KGB, později i ruské FSB. Počátkem století emigroval do Velké Británie, kde byl otráven radioaktivním poloniem.

Nápravná kolonie č. 2

Zhruba 450 kilometrů, na ruské poměry nedaleko od Moskvy, se nachází Nápravná kolonie č. 2 (rusky IK 2). Najdeme ji v republice Mordvinsko. Do tohoto zařízení je umísťováno mnoho odsouzených žen z hlavního města. V Mordvinsku najdeme tři ženské kolonie. V Ruské federaci je jich celkem 35. Výkon trestu odnětí

svobody zde vykonává zhruba 60 tisíc odsouzených.

Dobu vzniku nápravné kolonie č. 2 je datována do počátku třicátých let, přesně do roku 1931.

Původní název měla Dubravlag. Více než padesát let byli do tohoto zařízení posíláni političtí vězni. Jejich hlavním zaměstnáním po dlouhou dobu byla těžba dřeva pro stavbu metra v Moskvě.

Pro vysvětlení – v Rusku existují tři typy trestaneckých kolonií. Ty jsou odstupňovány podle přísnosti vnitřního organizačního vězeňského řádu. Veřejně i mezinárodně byla známá kauza se ženskou skupinou Pussy Riot. Odsouzené členky této mediálně známé skupiny byly k výkonu trestu zařazeny do středního typu: do kolonie všeobecného režimu. Počet žen ve výkonu trestu se v jednotlivých táborech pohybuje mezi pěti sty a třemi tisíci vězeňkyň. V Nápravné kolonii č. 2 jich je v současnosti zhruba 950.

Černý delfín

Nezvyklý název, ale pro určitý druh ruských delikventů pojem takřka strašidelný. Věznice je umístěna nedaleko hranic s Kazachstánem. Je to místo, odkud již nevede cesta zpět. Sem se dostávají pravděpodobně nejhorší delikventi, vrahové, kanibalové a další, u kterých již neexistuje žádná šance na opětovné začlenění do společnosti, ale ani šance na propuštění. Mnoho zábavy si vězeň během pobytu ve vězení neužívá. Po prostorách věznice se pohybují (pokud vůbec) vždy s kápí nebo šátkem na hlavě. Cely jsou určeny vždy pro dva vězně. Jiný kontakt není povolen, nejsou povolovány ani návštěvy, není zde společná jídelna – stravu dostávají vězni do cel. Denní hodi-

nová vycházka probíhá na vycházkovém zastřešeném dvoře. Takže vězni již nikdy neuvidí nebe. Únik z věznice je asi nemožný.

Centrální věznice Vladimir

Zhruba tisíc kilometrů od Moskvy najdeme asi nejstarší ruskou věznici. V současnosti to je navíc i nejobávanější ruské vězeňské zařízení. Dokonce ji najdeme také na seznamu nejprísrnějších věznic světa. Toto vězení je nechtěným dočasným domovem násilníků a nejrozumnějších brutálních vrahů. Věznice za dobu své existence měla více než jeden milion dočasných obyvatel-vězňů. Pro potřeba ostrahy jsou využíváni speciálně vyšlechtění a vycvičení mimořádně agresivní služební psi. Mají neobvyklou velikost, snad je lze přirovnat k vlkům nebo

medvědům. Ostraha věznice, dozorců, používá klasické, i u nás známé samopaly Kalašnikov AK-47. Stala se obecně známou asi tím, že zde byl svého času vězněn Stalinův syn Vasilij.

V této věznici panují drsné poměry – vězni spolu nesmějí ani mluvit, celý jsou miniaturní ... Léto znamená mračna komárů, v zimě panují ve věznici nepředstavitelně extrémní mrazy; sebevraždy jsou běžná záležitost. Izolovanost vězňů od vnějšího světa i jeden od druhého ve věznici je obrovská.

Vězeňský tábor č.17

Na Sibiři, tedy na ruském Dálném Východě najdeme téměř půldruhé stovky věznic. Vězeňský tábor č.17 mezi ně samozřejmě patří. Našli bychom jej nedaleko města Krasnojarsk u trati Transsibiřské magistrály. Kapacitu má 1200 vězňů. Jde o věznici, kde jsou umístováni tzv. prvo-

trestání. Neměli by se zde vyskytovat vražové nebo recidivisté. V mnoha případech se jedná o mladé delikventy, mladistvé či dospělé mladistvé, kteří byli odsouzeni za drogové delikty. V tomto vězeňském táboře jsou výrazně odlišné podmínky, než v předchozích popisovaných případech. Vězňům jsou povolovány návštěvy, mohou spolu komunikovat a dokonce jsou určováni a chodí na práci mimo věznici.

Ohlédnutí na závěr

Příspěvek si v žádném případě neklade, a vlastně ani nemůže klást za cíl, postihnout heraldické označování stejnokrojů příslušníků jednotlivých organizačních částí ruského vězeňského systému v celé jeho šíři a ve všech souvislostech. Práce, která se dostává čtenáři do rukou, zobrazuje pouze ve strohé zkratce nástin a výběr označování jednotlivých prvků právně organizačního ale zejména faktického zabezpečení. Je snahou zachytit i v této zkratce co možná komplexní šíři organizačně vývojových stadií celého systému a v kontextu s nimi zobrazit některé, věříme, že zajímavější, vývojové úseky vybraných vzorů rukávových nášivek stejnokrojů ruského vězeňského personálu. Lze si jen přát, aby poznání alespoň takto zpracované a předkládané umocnilo ve čtenáři vůli a odhodlání rozmnožit pozitivní výsledky studiem dalších současných a s nimi v kontextu navazujících historických souvislostí. Autor chce věřit, že i tyto řádky přispějí k šíření tolik potřebné vězeňské osvěty.

Fotbalová reprezentace VS ČR

obnovila činnost

Lumír Kübel

Když v roce 1997 fotbaloví nadšenci z Vazební věznice Brno v čele se svým tehdejším ředitelem Ludškem Kulou za výrazné podpory generálního ředitelství zakládali reprezentační mužstvo, jistě nikdo z nich netušil, že stojí na počátku fenoménu, kterým se kopaná v budoucnu stane mezi evropskými mužstvy ozbrojených sborů.

Během příštích 13 roků znamenal fotbal ve Vězeňské službě České republiky spousty práce, útrap, odříkání, ale také radosti, úspěchů a slávy jako např. první místo na Olympijských hrách ve Švédsku v roce 2000 a tři 1. místa na Mistrovstvích Evropy, poslední v roce 2010 pod vedením ředitele Vazební věznice Praha-Ruzyně plk. Horáka a tehdejšího ředitele Věznice Valdice p. Kocourka. Fotbal je divadlo, divadlo o dvou dějstvích a s dvadvaceti herci. Stejně tak jako divadlo je odkázáno na diváky a finanční podporu, závislý je na nich i fotbal. Z tohoto důvodu v roce 2012 nevycestovalo reprezentační mužstvo obhajovat zlaté medaile na Mistrovství Evropy do Rumunska. Vzbudit fotbal ve Vězeňské službě České republiky se rozhodl v letošním roce brigádní generál Mgr. Petr Dohnal, který vedením mužstva pověřil ředitele Vazební věznice Praha-Ruzyně plk. Horáka, který do realizačního týmu zařadil bývalé hráče reprezentace Lumíra Kübela a Petra Blejchaře.

V měsíci září 2013 se konalo soustředění ve Valdicích, kam byli pozváni zcela noví hráči ze všech organizačních jednotek vyjma bývalých aktivních hráčů reprezentace. Stejně tedy jako v roce 1997 bylo prvořadým úkolem vybrat nové adepty pro reprezentační celek. Během tří dnů kádr nově vznikajícího celku odehrál dvě utkání a dále absolvoval čtyři tréninky.

Ve svém prvním utkání dne 11.9.2013 na hřišti ve Valdicích nastoupili noví reprezentanti proti vedoucímu mužstvu krajského přeboru SK Nový Jičín. Během utkání dostali své umění možnost předvést všichni uchazeči o reprezentační dres.

SK Nový Jičín : Vězeňská služba ČR

0 : 3

Góly : 2 x Kubík, Rešl

Hned následující den 12.9.2013 se museli hráči připravit na zdatnějšího soupeře, kterým byl vedoucí celek divize TJ Nová Paka. Zápas se odehrál na útulném stadionu ve Staré Pace.

TJ Nová Paka : Vězeňská služba ČR

2 : 1

Gól : Rešl

Mužstvo Vězeňské služby České republiky v přípravných utkáních reprezentovali Poloprutský (Všehrady), Hlavoněk (Brno), Šulc (Vinařice), Juras (Ostrava), Švancer (Heřmanice), Havránek (Rapotice), Abt (Plzeň), Bílek (Ostrava), Mareš (Litoměřice), Komínek (Rapotice), Kopeček (Rapotice), Kubík (Všehrady), Janovec (Světla nad Sázavou), Půda (Opava), Mižár (Plzeň), Kejzlar (Odolov), Maier (Vinařice), Chlup (Rapotice), Machynek (Praha-Pankrác), Míč (Litoměřice), Aubrecht (Praha-Ruzyně), Kadlík (Ostrava), Rešl (Litoměřice).

Ve dnech 20. - 22. září 2013 se reprezentace zúčastnila turnaje v Polsku, kde vybojovala první místo. Turnaje se vyjma nově tvořící reprezentace zúčastnili 2 regionální výběry Polské republiky. Česká reprezentace svými výsledky potvrdila nejen velmi dobrou sportovní úroveň, ale také disciplínu a odpovědnost.

Regionální výběr Poznaň : Vězeňská služba ČR

0 : 2

Góly : 2 x Chlup

Regionální výběr Koszalinu : Vězeňská služba ČR 0 : 1

Gól : Oprchal

Turnaje v Polsku se zúčastnili Poloprutský (Všehrady), Juras (Ostrava), Bílek (Ostrava), Komínek (Rapotice), Havránek (Rapotice), Maier (Vinařice), Čermák (Praha-Pankrác), Machynek (Praha-Pankrác), Rážek (Litoměřice), Zdražil (Praha-Pankrác), Chlup (Rapotice), Oprchal (Brno), Mareda (Litoměřice), Míč (Litoměřice), Aubrecht (Praha-Ruzyně), Abt (Plzeň).

Vyvrcholením podzimního úsilí bylo dne 29. října 2013 přátelské utkání s reprezentačním celkem Slovenska. V kádru českého výběru se objevili vyjma nových hráčů, také po tříleté odmlce bývalí reprezentanti. Oba celky se utkaly v přípravném zápase na hřišti Slovanu Rosice, pod dohledem generálního ředitele Vězeňské služby České republiky brigádního generála Petra Dohnala a generálního ředitele Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenské republiky Eugena Balka. Nově se tvořící celky mohly porovnat své fotbalové dovednosti a zároveň získat možnost reprezentovat na mezinárodní úrovni, což byl hlavní úkol pro hráče z týmů České i Slovenské republiky, před připravovaným ME v rakouském Klagenfurtu. Velký dík s pomocí organizování zápasu (hřiště, rozhodčí) patří bývalému zaměstnanci Vězeňské služby České republiky Luboši Němcovi.

Vězeňská služba ČR : ZVJS SR**2 : 1**

Góly : Vodák, Chlup

V mezinárodním utkání Vězeňskou službu České republiky reprezentovali Hlavoněk (Brno), Poloprutský (Všehrady), Dostál (Olomouc), Komínek (Rapotice), Havránek (Rapotice), Vejvoda (Mírov), Brychta (Brno), Oprchal (Brno), Knop (Olomouc), Laštuvka (Olomouc), Martinka (Olomouc), Mazouch (Olomouc), Chlup (Rapotice), Vodák (Mírov), Jarolím (Nové Sedlo), Pobucký (Olomouc).

Psovod z Rapotic v USA

Psovod Věznice Rapotice Jiří Štěpař se zúčastnil mistrovství světa ve sportovní kynologii a se svým psem Enricem Bohemia Bells obsadil 30. místo s celkovým počtem 265 bodů. Sportovní událost se konala od 17 do 20 října ve Philadelphii v USA. Přebor německých ovčáků ve sportovní kynologii hostil 103 závodníků z 30 zemí. V celkovém hodnocení týmové soutěže se Česká reprezentace umístila na šestém místě. Reprezentaci ČR ocenil ředitel Věznice Rapotice Pavel Ondrášek, který Jiřímu Štěpařovi osobně poblahopřal a popřál hodně dalších úspěchů.

red

Generální ředitel
Vězeňské služby ČR
přeje všem příslušníkům a zaměstnancům
úspěšné vykročení do roku 2014

